

הלכות מגילה פרק א' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום הלכות מגילה וחנוכה — פרק א

הקדמה להלכות מגילה וחנוכה

דברי הרמב"ם: "הלכות מגילה וחנוכה. יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים, ואינן מן המניין."

פשוט: ישנן כאן שתי מצוות עשה מדברי סופרים — קריאת המגילה והדלקת נר חנוכה — ואינן נמנות בתרי"ג מצוות.

חידושים והסברות:

- **מדוע "מגילה וחנוכה" ולא "פורים וחנוכה":** הרמב"ם משתמש דווקא בשם **המצוה** (מגילה), ולא בשם **יום טוב** (פורים), משום ש"פורים" אינה קטגוריית מצוה — אין מצוה הנקראת "פורים". כך גם בחנוכה הכוונה אינה לימי חנוכה, אלא למצות הדלקת נר חנוכה. זה עקבי עם דרכו של הרמב"ם בהלכות אחרות: חמץ ומצה, שופר, סוכה ולולב — הוא מונה את **המצוות** דווקא.

- **"ואינן מן המניין"** — **הערה מעשית:** הרמב"ם מונה בכל הלכה כמה מצוות כבר עסק בהן, כדי לסכם שסיים את כל תרי"ג המצוות. ההערה "ואינן מן המניין" היא בעיקר הערה מעשית **לעצמו**, שלא יספור בטעות את מצוות דרבנן בתרי"ג, מה שהיה מוביל לכך שישכח שתי מצוות דאורייתא.

- **מקומן בספר זמנים:** זוהי **האחרונה** בהלכות ספר זמנים. הרמב"ם עסק תחילה בשבת, עירובין, כל הימים טובים, קידוש החודש, ולבסוף בימים טובים דרבנן — תעניות, מגילה וחנוכה.

פרק א, הלכה א — קריאת המגילה בזמנה: מקור ומהות

דברי הרמב"ם: "קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים."

פשוט: מצות קריאת המגילה בזמנה היא מצות עשה מדברי סופרים, וידוע שהיא תקנת נביאים.

חידושים והסברות:

- **"והדברים ידועים"** — **כנגד הבה"ג:** הרמב"ם חולק על בעל הלכות גדולות בספר המצוות, שמנה מקרא מגילה כדאורייתא. הרמב"ם משיב: "כולם ידועים" שזו תקנת נביאים, שהרי מעשה פורים אירעה **לאחר** ימי משה רבינו — אינה יכולה להיות דאורייתא על מעשה שטרם אירעה.

- **"תקנת נביאים"** — **מה הכוונה?** מרדכי ואסתר נחשבים נביאים. הרמב"ם מתכוון כנראה לאנשי **כנסת הגדולה**, שהרי הגמרא מכנה זאת תמיד "תקנות אנשי כנסת הגדולה", והרמב"ם עצמו אומר ששם היו כמה נביאים. יש **צד חומרא** — אינה רק דרבנן רגיל, אלא נביאים תיקנוה — אך לפי הרמב"ם אין זה משנה הלכתית.

- **"דברים ידועים"** — **מדוע אינו מתאר את המעשה?** בחנוכה (פרק ג) הרמב"ם מפרט את כל המעשה ההיסטורי, ואחר כך אומר שהחכמים תיקנו. במגילה היה ראוי גם לספר את המעשה. אך הרמב"ם אומר **"דברים ידועים"** — כולם קוראים מגילת אסתר, כולם יודעים את המעשה, אין צורך לחזור עליה.

- **קריאת המגילה אינה ענין של תלמוד תורה:** אף שמגילת אסתר היא אחת מהכתובים, מצות קריאת המגילה היא **מצוה נפרדת ומיוחדת** — אינה

חלק מתלמוד תורה. ראייה: יש צד בגמרא שמגילה אינה אפילו כתב הקודש, ובכל זאת חייבים לקרוא אותה. ענין המגילה הוא "להודות ולשבח להקב"ה" — מספרים מעשה.

- **הבדל בין תקנת מגילה לשאר דרבנן:** בדרך כלל בדברי סופרים החכמים הוסיפו גדר (משמרת) להלכה קיימת. כאן לעומת זאת זוהי **יצירה חדשה** לגמרי — מצוה הבנויה על מעשה היסטורי.

פרק א, הלכה א (המשך) — מי חייב בקריאת המגילה

דברי הרמב"ם: "והכל חייבין בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים."

פשוט: כולם חייבים בקריאת המגילה — גברים, נשים, גרים ועבדים משוחררים.

חידושים והסברות:

- **נשים — אף שזו מצות עשה שהזמן גרמא:** בדרך כלל נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא. אך הגמרא אומרת שנשים חייבות משום **"אף הן היו באותו הנס"** — הגזירה הייתה עליהן, ויתר על כן, הישועה באה דרך אסתר.

- **עבדים משוחררים דווקא — לא עבדים שאינם משוחררים:** עבד שאינו משוחרר תמיד דינו כאישה (חייב במצוות כאישה). אך במגילה הוא **פטור**, משום שטעם חיוב נשים הוא "אף הן היו באותו הנס", ועבדים **לא** היו חלק מהנס. חיוב נשים הוא **דין מיוחד** — לא מהכלל הרגיל של מצוות, אלא מהשייכות לנס. עבדים שאינם משוחררים אין להם שייכות זו. **בית יוסף** מביא שתי סיבות לחיוב נשים: (1) שאף הן היו בסכנה, (2) שהנס נעשה דרך אסתר. אם לפי סיבה (1), אולי גם עבדים יהודים היו בסכנה. אם לפי סיבה (2), זה מחייב רק יהודים אחרים, לא עבדים.

- **קושיא — גיורת:** גיורת גם היא הייתה צריכה להיות פטורה באותה סברא — אך גיורת כבר נעשית יהודיה מלאה. ההבדל הוא שעבד שאינו משוחרר, אף שהוא סוג של יהודי, אינו חלק מהציבור ש"אף הן היו באותו הנס."

- **עבדים משוחררים — מדוע צריך לומר זאת?** עבד משוחרר הוא סוג של גר, הוא יהודי מלא — מדוע צריך למנותו בנפרד? זו **קושיא:** לכאורה הוא בכלל "גרים". הלחם משנה דן בכך.

- **גרים — "כל הנלוים עליהם":** גר חייב אף על פי שלא היה בנס, משום שכתוב פסוק מפורש במגילה: **"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם"** — "כל הנלוים" הכוונה לגרים.

- **נשים — חיוב קריאה או שמיעה:** בה"ג סובר שנשים חייבות **בשמיעה** אך לא **בקריאה**. ההבחנה מבוססת על המציאות שבדרך כלל הבעל קורא והאישה שומעת. אם לאישה אין בעל שיקרא לה, היא פטורה. מכאן נובעת חומרא: גבר אינו יכול לצאת ידי חובה בשמיעה מאישה, כי היא פטורה מקריאה, והרמב"ם דורש שיהיה חייב בקריאה. כך נפסק בשלחן ערוך שיש להחמיר שלא לשמוע מאישה, אך יש מחלוקת גדולה בפוסקים. **"תבוא מארה"** — המאמר "תבוא מארה על מי שאשתו מברכת לו" אינו על מקרא מגילה, אלא על ברכת המזון והלל, שם זה בושה שהבעל אינו יכול לומר פסוקים בעצמו.

פרק א, הלכה א (המשך) — מחנכין את הקטנים

דברי הרמב"ם: "מחנכין את הקטנים לקרותה"

פשוט: קטנים פטורים ממקרא מגילה, אך מחנכים אותם — מרגילים אותם לקרוא/לשמוע את המגילה. הרמב"ם אינו נותן שיעור (גיל) לחינוך זה, אך מהלשון "לקרותה" מובן שמדובר בילד שכבר יכול להבין ולקרוא.

חידושים והסברות:

- **חינוך בדרבנן:** רואים שיש דין חינוך גם במצוות דרבנן (מגילה), לא רק במצוות דאורייתא.

- **קשר למבטלין תינוקות של בית רבן:** הרמב"ם מביא מאוחר יותר שמבטלים תינוקות של בית רבן למקרא מגילה. אם קטנים בכלל לא היו חייבים, מדוע לבטלם מלימוד? בוודאי שיש חיוב משום חינוך, ולכן מקרא מגילה דוחה את לימודם.

- **חקירת בית יוסף — על מי מוטל חיוב החינוך:** הלשון "מחנכין את הקטנים" משמע שהחיוב על הגדולים (האב), לא על הקטן עצמו. החקירה: האם קטן שאין לו אב (יתום) חייב בעצמו לחפש מי יחנך אותו, או שחיוב החינוך רק על האב? חינוך הוא בעצם דבר מעשי — להכניס יהודי ליהדות. קטן "מופקע מחיובים" — אין מטילים עליו חיובים. לאב יש אחריות על הבן, לכן האב מטיל עליו את החיוב. יתום שאין לו אב, לא מחונך — אין מי שיחנך אותו, אך הוא עצמו אין לו חיוב, כי קטן אינו יכול לשאת חיובים.

פרק א, הלכה א (המשך) — מבטלין עבודה ותלמוד תורה למקרא מגילה

דברי הרמב"ם: "אפילו כהנים בעבודתם מבטלין עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה. וכן מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה. קל וחומר לשאר מצוות של תורה — כולן נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת שאין לו קוברים."

פשוט: אפילו כהנים העוסקים בעבודה בבית המקדש מפסיקים את עבודתם ובאים לשמוע מגילה. כך גם מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה. קל וחומר שאר מצוות — הכל נדחה בפני מקרא מגילה, חוץ ממת מצוה (מת שאין לו מי שיקברנו).

חידושים והסברות:

- **החידוש בכהנים:** החידוש אינו רק דבר מעשי, אלא שהכהן העוסק במצוה (עבודת בית המקדש) צריך להפסיק באמצע וללכת. הוא חוזר אחר כך כשמסיים. זה חידוש כי בדרך כלל "עוסק במצוה פטור מן המצוה". הכהנים היו להם דרך שעבודתם פוטרת אותם מדברים אחרים (כפי שלמדנו קודם שהם אפילו פטורים מתענית בתעניות ציבור). אולם, מגילה שונה — הם חייבים לבוא.

- **מבטלין תלמוד תורה — מה הכוונה:** הכוונה שסוגרים את הישיבה, מפסיקים את השיעור. כשקרא מגילה במקום שעת הלימוד הרגילה, אינו צריך להוסיף שעה נוספת. הלשון "מבטלין תלמוד תורה" מדויק — מבטלים תורה לדבר שאינו תורה.

- **[דיגרסיה: האם לימוד תנ"ך הוא תלמוד תורה]:** מועלית שאלה האם לימוד תנ"ך הוא קיום מצות תלמוד תורה. הרמב"ם עצמו לא מנה תנ"ך במניין תלמוד תורה (לפי דעה אחת), אך "האמת אחרת" — יש גמרא המראה אחרת. אולם, מגילה ספציפית אינה תלמוד תורה.

- **קל וחומר מתלמוד תורה לשאר מצוות:** תלמוד תורה היא המצוה החשובה ביותר, הדוחה מצוות רבות אחרות. אם אפילו תלמוד תורה נדחה בפני מקרא מגילה, קל וחומר שאר מצוות.

- **ביאור "נדחין":** המושג "נדחה" מדויק: פירושו "נדחק הצידה" (לא "בטל"). כשסמימים מגילה, המצוה חוזרת — צריך עדיין לעשותה. אך בתלמוד תורה ספציפית אין צורך "להשלים" את הזמן שהוחזק.

- **עוסק במצוה פטור מן המצוה — החידוש של מגילה:** בדרך כלל, כשמישהו עוסק במצוה (כמו לימוד), הוא פטור ממצוות אחרות. מקרא

מגילה היא דין מיוחד — משום שזה פרסומי ניסא, החכמים אמרו שאפילו עוסק במצוה צריך להפסיק למגילה.

- **"מקרא מגילה" פירושו כל פורים:** מוסבר ש"מקרא מגילה" אינו רק קריאת המגילה עצמה, אלא כל פורים — גם הסעודה, משלוח מנות, השתכרות וכו'. לכן גם "השתכרות" דוחה תלמוד תורה — מאותה סיבה של פרסומי ניסא.

פרק א, הלכה א (סוף) — מת מצוה דוחה מקרא מגילה

דברי הרמב"ם: "ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מלפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברים, שהפוגע בו קוברו תחילה ואחר כך קורא."

פשוט: אין דבר שדוחה מקרא מגילה, מלבד מת מצוה שאין לו מי שיקברנו — אז קוברים אותו תחילה, ואחר כך קוראים את המגילה.

חידושים והסברות:

- **חידושו של הרמב"ם בפירוש "דוחה":** בגמרא נאמר שמת מצוה דוחה מקרא מגילה. הפשט הפשוט היה שנפטרים ממגילה. אך הרמב"ם לומד "דוחה" לא שנפטרים, אלא שדוחים הצידה — קודם קוברים, ואחר כך הולכים לקרוא את המגילה ("ואחר כך קורא"). אין נפטרים מקריאת המגילה.

- **קושיא — קושי מעשי:** אם הקבורה לוקחת יום שלם (צריך להשתדל אצל הרשויות, אין חברים לעזור בקבורה, כבר אחר הצהריים), מה עושים כשלא נשאר זמן למגילה? הרמב"ם אינו אומר מה לעשות במקרה כזה.

- **קושיא — "ואחר כך" הרי פשוט בכל המצוות:** אם "דוחה" פירושו רק דחייה, אפשר לומר כך גם בתלמוד תורה — מת מצוה דוחה תלמוד תורה, אך אחר כך ממשיכים ללמוד. החידוש העיקרי הוא שאין נפטרים ממגילה — חייבים עדיין לקרוא.

- **מהו "מת מצוה שאין לו קוברים":** הרמב"ם מגדיר: "שהוא מושלך בדרך ואין לו קוברים." כל רגע שהוא שוכב כך הוא בזיון — לכן חייבים מיד לטפל בכך. המושג "שאין לו קוברים" פירושו שאין "מאוחר יותר".

- **הסיבה — כבוד הבריות:** בגמרא היסוד "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה" — לכן מת מצוה קודם למקרא מגילה.

- **מדוע מביא הרמב"ם דווקא במגילה דינים כאלה של דחיות?** גם בקריאת שמע יש הלכות כאלה (עוסק במצוה, בלוויה). בקריאת שמע קל יותר להבין כי היא עוברת — אפשר לקרוא אותה רק בזמן מוגבל. אך במגילה, שנמשכת רק חצי שעה, מדוע יש "דרמה" כזו?

- **[דיגרסיה: רקע היסטורי:]** אולי יש קשר למערכה בין החכמים למרדכי/אסתר על קביעת פורים. החכמים לא רצו עוד מצוות — אל תפריע ללימוד, אל תפריע לסוף זמן — ומרדכי/אסתר ניצחו בסוף. לכן הודגש כמה חשוב מקרא מגילה, שכמעט שום דבר אינו דוחה אותו.

פרק א, הלכה ב — אחד הקורא ואחד השומע

דברי הרמב"ם: "אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא חובתו, והוא שישמע ממנו שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה ושמע ממנו לא יצא."

פשוט: אפשר לצאת ידי חובת מקרא מגילה בין בקריאה עצמית ובין בשמיעה ממי שקורא — אך רק אם הקורא עצמו חייב בקריאה. מקטן או שוטה אין יוצאים.

חידושים והסברות:

- **החיוב נקרא "קריאה" לא "שמיעה":** החיוב נקרא "מקרא מגילה" — קריאה — לא "לשמוע מגילה". זה שונה משופר שם קוראים לזה "שמיעה" קול שופר. הענין הוא שיקראו את המעשה, ושמיעה היא גם צורה של קריאה (שומע כעונה), אך היסוד הוא קריאה.

2. **"הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם, והמשלם גמול"** — הוא משלם מה שמגיע. זה לא מצד טענותינו, אלא מצד הצדק — אותו אדם רשע ומגיע לו גמול.

ה"ו" בין שני החלקים מראה ששני רעיונות נפרדים. גם החתימה כוללת לשון כפול — **"הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם, האל המושיע"** — כנגד שני הדברים.

פרק א, הלכה ד — זמני הקריאה: מוקפות חומה ועיירות

דברי הרמב"ם: "זמנים הרבה תקנו להם... כרך מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו... עיר שאינה מוקפת חומה קורין בי"ד."

פשוט: החכמים תיקנו זמנים רבים למקרא מגילה. לכן אמר הרמב"ם קודם "בזמנה" ולא פירט, כי הזמן מורכב. כרך (מוקף חומה מימות יהושע בן נון) — בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ, אפילו אם כעת אין חומה — קוראים בט"ו אדר (שושן פורים). עיר (שאינה מוקפת חומה מימות יהושע) — אפילו אם כעת יש חומה — קוראים בי"ד אדר (פורים דעולם). בכלל אין מסתכלים על המצב הנוכחי — אלא על ימות יהושע בן נון.

חידושים:

- **שושן הבירה — יוצא מן הכלל:** "שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע, קוראת בט"ו, שבה היה הנס, שנאמר 'ונח בחמשה עשר בו'". שושן מקבלת דין מוקף חומה לא בגלל שיש לה חומה, אלא משום ששם היה הנס. ה"ונח" פירושו שרק כשנחים — כשהצרה עברה לגמרי — אז אומרים "היה נס".

- **קושיא — למה תלוי בימות יהושע בן נון?** אם שושן היא יוצא מן הכלל, מה קשור חומה מימות יהושע לפורים?

- **תירוץ (רמב"ם):** "כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותה הזמן". נס פורים אירע בחוץ לארץ, כשארץ ישראל הייתה חרבה. כדי לכבד את ארץ ישראל, החזירו את הגדר של "מוקף חומה" לימות יהושע, כשערי ארץ ישראל היו מוקפות חומות — כך שגם הן יהיו בחשיבות של "כרך" בפורים.

- **קושיית הרמב"ם אינה "מדוע ארץ ישראל" אלא "מדוע התקופה הרחוקה":** לפי ימות אחשורוש היה הגיוני ששושן תהיה כרך כי הערים אז היו קיימות. אך אם היו מונים מימות אחשורוש, ארץ ישראל (שהייתה חרבה) לא הייתה כרך — וזו הייתה בושה לארץ ישראל.

- **חידוש — פורים כ"תחרות" לארץ ישראל:** כל נס פורים הוא במידה מסוימת תחרות לארץ ישראל. יהודים אז לא גרו בארץ ישראל, ועושים נס על משהו שקרה מחוץ למקום שיהודים שייכים אליו. רוב הנסים קשורים ליהודים בארצם. כאן עושים יום טוב על הצלה בגלות — וצריך לפייס את ארץ ישראל על ידי הכללת ארץ ישראל במעשה (דרך ספירת חומה מימות יהושע).

- **פשוט חדש בתענית אסתר:** הרמב"ם אמר בהלכות תענית שיש לזכור חורבן בית המקדש וחורבן ירושלים כדי לעשות תשובה. אולי: אף ששמחים שהקב"ה הציל את היהודים, צריך לזכור שירושלים חרבה. תענית אסתר (שהיא מנהג) אולי לכן — אם עושים יום טוב על הצלה בגלות, צריך לזכור שזה לא מספיק, ארץ ישראל עדיין חרבה. דרך הדין של מוקף חומה מימות יהושע יזכרו יהודים שפורים אינו שלמות, וצריך עוד להגיע לארץ ישראל. [זהו חידוש ספקולטיבי].

פרק א, הלכה ד (המשך) — בני כפרים: הקדמת קריאת המגילה

דברי הרמב"ם: "בני כפרים — שאינן מתקבצין בבתי כנסיות אלא בשני וחמישי — תקנו להם שיהיו מקדימין וקורין ביום הכניסה..."

פשוט: בני כפרים שגרים בכפרים/חוות נכנסים לעיר רק בשני וחמישי (ימי שוק, קריאת התורה, בית דין). החכמים עשו להם טובה שבמקום להיגרר

- **לא כמו אודיובוק:** שומע כעונה עובד רק כששומעים מאדם חי שהוא בר חיובא. אודיובוק או הקלטה אינם יוצאים, כי אין זה אדם. "קריאה" פירושה שבר חיובא כשר יקרא.

- **חרש אינו מוזכר אצל הרמב"ם:** הייתה גירסה שכללה גם "חרש" בין הפסולים, אך בגירסתנו אין חרש. המגיד משנה תמה על כך. ההבדל: חרש (חירש שאינו יכול לדבר) הוא כמו שוטה — הוא סוג אחר של אדם, לא בר דעת. "קרא ולא השמיע לאזנו" מדבר על אדם רגיל שקרא בשקט, לא על חרש. הרמב"ם לא הזכיר חרש כי נדיר מאוד שחרש (שאינו יכול לדבר) יהיה בעל קורא.

- **אישה — האם אפשר לצאת ממנה?** לפי הרמב"ם, הסובר שאישה חייבת במקרא מגילה ("אף הן היו באותו הנס"), אפשר לצאת מקריאת אישה. אך הבה"ג סובר שלאישה אין חיוב קריאה אלא שמיעה, ולכן גבר אינו יכול לצאת מקריאתה. כך נפסק בשלחן ערוך שיש להחמיר, אך יש מחלוקת גדולה בפוסקים.

פרק א, הלכה ב (המשך) — מצוה לקרות את כולה; זמן הקריאה; ברכות דברי הרמב"ם: "מצוה לקרות את כולה... מצוה לקרותה בלילה וביום... כל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום."

פשוט: חייבים לקרוא את כל המגילה מתחילה ועד סוף (לא כשיטות בגמרא שצריך רק לקרוא את החלק המדבר על הנס). קוראים פעמיים — תחילה בלילה ואחר כך ביום. כל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום — אין זמן ספציפי כמו בקריאת שמע. ראשונים רוצים לומר שלכתחילה יש לקרוא בהנף החמה, אך הכלל כמו בכל מצוה — זריזין מקדימין.

ברכות לקריאת המגילה בלילה:

דברי הרמב"ם: שלוש ברכות: (1) "על מקרא מגילה", (2) "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", (3) "שהחיינו".

חידושים:

- **"וצונו על מקרא מגילה":** הרמב"ם מבין "מצותיו" שמקיימים את החכמים (וצונו = ציווי דרבנן).

- **"שעשה נסים":** ברכת השבח על נסים, כמו הכלל שמי שרואה מקום/זמן של נס מברך ברכה.

- **שהחיינו ביום — מחלוקת:** הרמב"ם סובר שביום אין מברכים שוב שהחיינו, כי כבר בירכו בל

ילה. **תוספות** סוברים שכן מברכים שהחיינו ביום (וכך אנו נוהגים), משום **שעיקר שמחה ביום** — אז עושים את כל המצוות: משתה ושמחה, מתנות לאבינונים, משלוח מנות. יש לכוון בשהחיינו גם למצוות האחרות של היום.

- **חידוש — שהחיינו על שני דברים:** שהחיינו יכול להיות על שני דברים — על הזמן (שפורים הגיע) ועל המצוה (מקרא מגילה). כמו בראש השנה שמברכים שהחיינו בקידוש (על יום טוב) ושוב בתקיעת שופר (על המצוה). ממילא אין קושיא לברך שני שהחיינו — אחד בלילה על מקרא מגילה, ואחד ביום על המצוות האחרות שבאות מזמן לזמן.

פרק א, הלכה ג — ברכה אחרונה אחר מגילה

דברי הרמב"ם: "במקום שנהגו לברך אחריה... ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם האל הרב את ריבנו..."

פשוט: רק במקום שיש מנהג, אומרים אחר המגילה ברכה ארוכה שמתחילה בברוך ומסיימת בברוך.

חידוש — שני חלקים בברכה:

1. **"הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו"** — הקב"ה לוקח את צידנו במלחמתנו. יש לנו טענות, אנו צודקים, והוא נלחם עברוננו.

ציבור. כשיהודי רוצה לומר קדיש, יש עשרה בטלנים שמסתובבים בבית המדרש.

- **מדוע צריך בטלנים:** רוב האנשים שעובדים אינם יכולים לבוא לבית הכנסת כל השבוע. כדי לעשות בית כנסת, צריך עשרה יהודים שמשלמים להם, או שהם זקנים, או שיש להם כבר מספיק כסף — הם אינם צריכים לעבוד ויכולים להיות בבית הכנסת שלוש פעמים ביום.

- **ראיה מהירושלמי — רבי יהודה:** הירושלמי מביא: **"אמר רבי יהודה, כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמידינו"** — הוא מעשרת הבטלנים. הרמב"ם בפירושו המשניות מסביר: "שאינו צריך לתלמידיו" פירושו שכבר ידע את כל התורה וצריך רק לחזור. כשצריך עוד ללמוד, אי אפשר ללכת כל הזמן לבית הכנסת. אך כשרבי יהודה כבר ידע הכל, היה לו זמן ללכת לבית הכנסת שלוש פעמים ביום. החידוש: אי אפשר לבטל את היהודי שיושב ולומד חושן משפט למנין, אך היהודי המבוגר שלומד קצת חק בצד — לו אפשר לומר "בוא, אמור אמן."

- **עשרה בטלנים כסימן לעיר גדולה:** עיר שיש בה מספר מכובד של אנשים, כל אחד תרם לקהילה, כך שיכלו לשלם לכמה בטלנים שיקיימו את בית המדרש. כשאומרים "לאותה עיר אין כולל" — הכוונה שזו עיר קטנה שאין לה עדיין מספיק אנשים לכך.

- **תובנה מעשית על ניהול בית כנסת:** מי שיש לו ניסיון עם בית כנסת יודע: אם המתפללים מרגישים שבית הכנסת צריך לבוא אליהם, זו בעיה. בית הכנסת צריך לדעת שיש להם עשרה בטלנים, ומי שבא זה כי הוא רוצה לתפוס דבר שבקדושה.

הלכה — עיר שאין בה עשרה בני אדם

דברי הרמב"ם: "אם אין בעיר עשרה בני אדם... והיה עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר."

פשוט: עיר שאין בה עשרה אנשים כלל (לא רק שאין עשרה בטלנים), אינה יכולה להשתמש בקולא של כפרים לקרוא מוקדם, וחיבת לקרוא רק ביום י"ד — כמו עיר גדולה.

חידושים והסברות:

- **"תקנתו קלקלתו" / "קלקלתו תקנתו":** מה שאין לו עשרה אנשים, שהוא "קלקלו", מחזיר אותו לדין של עיר גדולה. היינו חושבים שפחות מעשרה אנשים יעשה אותו ככפר, אך לא — הוא עיר שאין לה עשרה אנשים, אך כפר הוא אינו. מדוע? כי הוא אינו נכנס לעיר לידו. הוא עצמו עיר — שם באים אנשים מהכפרים למכור, שם יש את בית הכנסת. הוא אינו תלוי בעיר אחרת.

- **כיצד זה מתאים לשיטת הרמב"ם:** לפי הרמב"ם זה מתאים מאוד — אפשר לקרוא מגילה גם בלי עשרה אנשים, רק בני כפרים אינם יכולים לקרוא כשאין להם מנין. **בזמנה** — כשקוראים בזמנה (י"ד) אין צורך במנין. אז שמונת האנשים יכולים לקרוא מגילה ביום י"ד.

- **מדוע אינם יכולים ללכת לעיר אחרת?** כי הם עיר, לא כפר. התקנה לבני כפרים להיכנס לעיר מוקדם נעשתה לכפרים, לא לעיר.

- **הר"א (ראב"ד?) לא הבין:** הר"א כותב: **"זה בירושלמי ואין לו טעם"** — הוא אינו מבין מדוע פחות מעשרה אנשים יעשה דין כזה. סברתו: **"ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום"** — הוא לא כפר, הוא לא עיר. ממילא חוזר לדין של עיר גדולה — חייב לקרוא דווקא ביום י"ד.

- **סברא מדוע עיר עם פחות מעשרה אנשים מקבלת "קנס":** כפר — אין לנו ציפיות שיהיה שם מנין, שם גרים חקלאים שעסוקים בשדה. אך עיר צריכה כן להיות בה עשרה יהודים — זה מעין קנס: מדוע אין לכם עשרה יהודים? זו עיר, אפשר להיפגש כאן — הביאו אנשים!

- **"דבר פורימי":** זה משהו מצחיק/פורימי שהעיר הקטנה ביותר יש לה אותו דין כמו העיר הגדולה ביותר.

לעיר במיוחד לפורים, יכולים להקדים ולקרוא ביום הכניסה — השני או החמישי הקרוב לפני י"ד.

חידושים:

- **מהו "כפר":** כפר אינו עיירה קטנה, אלא אלו מגרשי הערים — חוות סביב עיר. שניים-שלושה יהודים כאן, שניים-שלושה יהודים שם, השייכים לעיר. כפר פירושו עיר הפרזי — אי אפשר "כפר מוקף חומה" כי כפר מעצם טבעו אינו מקום מוקף חומה.

- **היכן קוראים:** אינם קוראים בכפר, אלא בעיר. בעיר יש פורים של בני כפרים שבוע לפני פורים. יהודי העיר הולכים לחגוג את יום הטוב של בני הכפרים.

- **חישוב הימים:** הרמב"ם מפרט את כל האפשרויות (כמו המשנה). למשל: אם י"ד חל ביום א' (ראשון), חוזרים לחמישי שלפניו — זה י"א אדר, ההקדמה הרחוקה ביותר. תמיד מקדימים, אף פעם לא מאחרים.

הלכה — עשרה בקריאת מגילה שלא בזמנה

דברי הרמב"ם: "וכל אלו שמקדימין וקורין קודם י"ד — אין קורין אותה בפחות מעשרה."

פשוט: כשבני כפרים מקדימים את הקריאה, צריך להיות מנין של עשרה.

חידושים:

- **ההבדל בין בזמנה לשלא בזמנה:** הרמב"ם פוסק שרק כשקוראים שלא בזמנה (מוקדם) צריך עשרה. בזמנה אין צורך במנין. הסברא: כשזה פורים, זה פורים — כולם יודעים. אך כשעושים פורים נוסף (מוקדם), אי אפשר לעשות לבד ליהודי — צריך להיות ציבור של עשרה.

- **מחלוקת עם הראב"ד:** הראב"ד חולק וסובר שהמצוה של עשרה אינה רק לבני כפרים, אלא לכל אחד — אפילו בזמנה. זה מבוסס על רב אסי בגמרא שסובר שאפילו בזמנה צריך עשרה. הראב"ד מבין שזו מצוה (אף שלא מעכבת) אפילו בזמנה.

- **שיטת הרמב"ם לגבי פרסומי ניסא:** הרמב"ם אמר קודם שהכל נדחה בגלל קריאת המגילה, שהגמרא מסבירה מצד פרסומי ניסא. אך הרמב"ם אינו פוסק שפרסומי ניסא דורש דווקא עשרה אנשים. בחנוכה למשל יש פרסומי ניסא בלי עשרה אנשים. פרסומי ניסא פירושו שזה יום טוב בעיר, שכולם משתתפים — לא דווקא שעשרה אנשים יקראו ביחד.

הלכה — כפר שאין בו עשרה בטלנים

דברי הרמב"ם: "כפר שאין בו עשרה בטלנים ואין בני הכפרים נכנסין לעיר בשני ובחמישי..."

פשוט: כפר שאין בו עשרה בטלנים, ואנשי הכפר נכנסים לעיר בשני ובחמישי — להם עשו קולא שיכולים לקרוא מגילה מוקדם יותר.

חידוש: התקנה אינה רק דין בכפרים, אלא דין כדי להקל על אנשים שממילא נכנסים לעיר. אם אינו נכנס לעיר, אין הבדל — הוא יבוא אחרת בפורים עצמו.

הלכה — עיר שאין בה עשרה בטלנים / הגדר של "עיר" לעומת "כפר"

דברי הרמב"ם: "עיר שאין בה עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת — הרי היא ככפר."

פשוט: השיעור שעושה מקום ל"עיר" הוא: עשרה בטלנים קבועים בבית הכנסת.

חידושים:

- **מהם "עשרה בטלנים":** "בטלנים" פירושו **בטלים ממלאכתם** — אנשים שאינם עובדים וקבועים בבית הכנסת. זו "עבודתם" — הם עושים צרכי

דברי הרמב"ם: "כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו — אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה, הרי זה ככרך, וקורין בחמשה עשר."

פשוט: מקום הסמוך לכרך (מוקף חומה) או הנראה עמו, עד אלפיים אמה, נחשב ככרך וקורא בט"ו

הלכה — עיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון
דברי הרמב"ם: "עיר שיש ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אחר כך הוקפה — קורין בשני ימים שהם י"ד וט"ו ובליליהם. מברכין על קריאתה בי"ד בלבד, הואיל וזמן קריאת רוב העולם."

פשוט: בספק אם עיר הייתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, קוראים פעמים — י"ד וט"ו עם לילותיהם. הברכה רק בי"ד.

חידושים:

- **מדוע לא ספק דרבנן לקולא?** אף שמגילה דרבנן, ובספק דרבנן הולכים לקולא, בכל זאת קוראים בשני הימים. **תירוץ (כמו רמב"ן בארבע כוסות):** אם הולכים לקולא, לעולם לא יקראו — כי בכל פעם יש ספק, וישאר יהודי בלי מגילה. (דומה לרמב"ן בהסיבה: הגמרא אומרת שיש ספק האם להסב בשתי כוסות ראשונות או שתי כוסות אחרונות, ועושים בשניהן, כי אם הולכים לקולא נשארים בלי הסיבה.)

- **מדוע לא ללכת אחר הרוב?** ראשונים אחרים שואלים: רוב הערים אינן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, נלך אחר הרוב! נראה שהחכמים רצו יותר פרסומי ניסא, יותר שמחה.

- **מדוע רק ברכה אחת (בי"ד)?** זה חידוש — בדרך כלל בספק דינא מברכים בשני הפעמים. הרמב"ם סובר שהיום הראשון (י"ד) הוא עיקר המצוה, כי זה זמן קריאת רוב העולם, והיום השני הוא חומרא. **קושיא:** אם זה ספק אמיתי, היו צריכים לברך בכל פעם — כי על הצד שאתמול לא יצא, היום עיקר החיוב!

- **חיוב על הגברא או על היום?** אין זה פשוט שהיום מביא את החיוב — החיוב על האדם. אך המקום שבו הוא נמצא, אומר לו איזה סוג גברא הוא — המקום קובע את החיוב.

הלכה — קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו את השנה

דברי הרמב"ם: "קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו בית דין את השנה — חוזרין וקורין אותה באדר השני בזמנה."

פשוט: אם כבר קראו מגילה באדר ראשון, ואחר כך בית דין עיבר את השנה (הוסיף אדר שני), חייבים לקרוא שוב באדר שני — כי האדר האמיתי הוא השני. [הערה: יוצא ששני פורים יכולים להיות בשנה אחת.]

הלכה — אין קורין את המגילה בשבת

דברי הרמב"ם: "אין קורין את המגילה בשבת. גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים. שהכל חייבין בקריאתה אבל אין הכל בקיין בקריאתה."

פשוט: אין קוראים מגילה בשבת, בגלל גזירה שמא יישא את המגילה ארבע אמות ברשות הרבים, כי כולם חייבים אך לא כולם יודעים לקרוא בעצמם, וילכו לבקי.

הלכה — ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת

דברי הרמב"ם: "ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת — מקדימין וקורין אותה קודם השבת. ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להודיע שהיא פורים."

הלכה — במה דברים אמורים: בזמן שיש מלכות

דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים שמקדימין וקורין ביום הכניסה — בזמן שיש להם לישראל מלכות. אבל בזמן הזה אין קורין אותו אלא בזמנו, שיהיה יום י"ד ויום ט"ו."

פשוט: כל התקנה של בני כפרים מקדימים ליום הכניסה תקפה רק כשיש ליהודים מלכות. בזמן הזה (אחר החורבן) קוראים רק בזמנו — י"ד או ט"ו.

חידושים וביאורים:

- **חידוש הרמב"ם — תלוי במלכות:** הגמרא אומרת סתם "בזמן הזה" בלי להסביר מדוע. הרמב"ם חידש שהסיבה היא משום שאין מלכות. זהו חידוש של הרמב"ם, לא מפורש בגמרא. הרמב"ם אומר גם שלעתיד לבוא כשהיה ליהודים שוב מלכות, ההלכה תחזור.

- **רמב"ם בפירוש המשנה:** הרמב"ם כותב בפירושו: "בזמן שידינו תקיפה ויש בכוחנו לקיים את המצוות בשלימות, וזה לא יהיה מחיבור התלמוד עד שיבוא המשיח." כלומר, הרמב"ם מקשר זאת לביאת המשיח — כוונה חדשה מדוע המשיח צריך לבוא: כדי שנוכל לעשות מגילה בי"א, י"ב, י"ג. [הערה: לא רק "יומי הפורים לא יבטלו" — יתווספו עוד ימי פורים.]

- **פשוט המאירי:** כשהיהודים בישו על אדמתם, אפשר לחגוג שבוע שלם (להקדים), כי כבר במצב רוח של פורים — כבר מתחילים עם המנהגים והלחיים, אף שלא יוצאים, אך זה מתחיל.

- **פשוט רש"י:** הדרשנים מסתכלים מתי פורים ומספרים ששלושים יום אחר כך פסח. בזמן המלכות בית הדין שלח שליחים להודיע מתי פסח, אך בזמן הזה כשאין שליחים, צריך לחשוש. [קושיא על כך: גם בזמן התלמוד שלחו שליחים.]

- **פשוט אחר:** היום יש יותר עניים, ורוצים שכל העניים יוכלו לקבל כסף ביום אחד, לא יצטרכו לרוץ שבוע שלם אחר מתנות לאביונים.

- **סברא נוספת:** כשיש מלכות, דואגים שיהיה טוב לכל היהודים — בני הכפרים יהיו מסודרים, עושים חוקים לכולם. אך בלי מלכות אנו יהודים שבורים שעושים רק את ה"בסיס" — יום אחד של פורים.

- **[דיגרסיה: "אי נוחות" עם בני כפרים:]** ייתכן שרואים בגמרא אי נוחות מסוימת עם הלכת בני כפרים — הגמרא מתקשה עם "אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו." ייתכן שהתנאים המאוחרים חיפשו תירוצים לבטל זאת.

- **בזמן הזה — מסקנה מעשית:** נשאר רק הבדל אחד — בין כרכים (ט"ו) לעיירות (י"ד). אין עוד "זמניהם" (ימים מוקדמים), אלא שני זמנים פשוטים.

הלכה — בן עיר שהלך לכרך, ובן כרך שהלך לעיר

דברי הרמב"ם: "בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר — אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן הקריאה, קורא כמקומו. אם לא היתה דעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה, קורא כאנשי המקום שהוא שם."

פשוט: כשמישהו נוסע מסוג עיר אחד לאחר, זה תלוי בכוונתו — אם תכנן לחזור לזמן הקריאה, קורא כעירו; אם לא, קורא כמקום שבו הוא נמצא.

חידושים:

- **יוצא מן הכלל של מקום שנהגו:** זה יוצא מן הכלל גדול. בדרך כלל במקום שנהגו חייבים לנהוג כמקום שבו נמצאים (כמו במלאכה ערב פסח, תעניות). אך כאן, אם דעתו לחזור, קורא כעירו — אף שכל היהודים בעיר קוראים והוא לא (או להיפך). התירוץ: בפורים יש אהבת ישראל כזו שלא מפריע שיהודי אחד לא בא — אומרים "הוא ירושלמי, הוא יקרא מחר."

הלכה — כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו

פשט: המגילה צריכה להיות משורטת (עם שורות) ותפורה בגידים כספר תורה.

חידוש: המגילה דומה לספר תורה בדרישות הכתיבה — שיטין ותפירה בגידים. זה מראה את חשיבות המגילה.

הלכה — אם לא שירטה או לא חיברה בגידין

דברי הרמב"ם: "ואם לא שירטה או שחיברה במשי או בפשתן או בשאר דברים — כשרה, שאין אלו אלא מצוה מן המובחר."

פשט: אם לא שירטה או שתפרה במשי או בפשתן או בדברים אחרים — כשרה, כי אלו רק מצוה מן המובחר.

חידוש: בניגוד לספר תורה שבו דרישות אלו מעכבות, במגילה הן רק לכתחילה. בדיעבד, גם בלי שיטין או עם תפירה לא בגידים — כשרה.

הלכה — כתבה על נייר או על עור שאינו מעובד

דברי הרמב"ם: "אבל אם כתבה על נייר או על עור שאינו מעובד — פסולה, שנאמר 'ויכתבו את כל אשר עשה המן על ספר'."

פשט: אך אם כתבה על נייר או על עור שאינו מעובד — פסולה, שנאמר "ויכתבו את כל אשר עשה המן על ספר."

חידוש: הפסוק "על ספר" מלמד שצריך להיות על עור מעובד (ספר/גויל/קלף), לא על נייר. זה דרישה מעכבת.

הלכה — כתבה בין הכתובים

דברי הרמב"ם: "כתבה בין הכתובים — אם יש לה גליון למעלה ולמטה — כשרה."

פשט: אם כתבה בתוך ספר של כתובים — אם יש לה שוליים למעלה ולמטה — כשרה.

חידוש: אפשר לכתוב את המגילה בתוך ספר של כתובים (כמו תהלים, משלי), ובלבד שיש שוליים מלמעלה ומלמטה. השוליים מפרידים אותה מהכתובים האחרים ונותנים לה מעמד של "ספר" בפני עצמו.

הלכה — תיקן אות אחת מתוכה

דברי הרמב"ם: "תיקן אות אחת מתוכה או שכתבה שלא בשיטה — פסולה."

פשט: אם תיקן אפילו אות אחת בתוכה או שכתבה שלא בשורה — פסולה.

חידושים:

- **תיקון אות אחת:** אם תיקן אפילו אות אחת במגילה — פסולה. צריך לכתוב את כולה בבת אחת, בלי תיקונים.

- **שלא בשיטה:** אם כתב מילה אחת שלא בשורה (למעלה או למטה מהשורה) — פסולה. זה שונה מההלכה הקודמת שאמרה ששיטין הן רק לכתחילה — כאן מדובר על כתיבה שלא בשורה בכלל, לא על אי שרשט מראש.

הלכה — כתבה אגרת

דברי הרמב"ם: "כתבה אגרת — פסולה, עד שיכתבנה כעין דף."

פשט: אם כתבה כאגרת — פסולה, עד שיכתבנה כעין דף.

חידוש: "אגרת" פירושה גליל — מגילה שמגוללים אותה. "כעין דף" פירושו שהיא מקופלת כספר, לא מגוללת. הרמב"ם פוסק שצריכה להיות כעין דף (מקופלת), לא כגליל. זו מחלוקת בגמרא, והרמב"ם פוסק כך.

פשט: מכיוון שאסור לקרוא מגילה בשבת, מקדימים וקוראים לפני שבת. אך אותה שבת עצמה נשארת עם ענין של פורים — שואלים ודורשים בהלכות פורים, אומרים "תורת פורים", כדי להודיע שהיום הוא פורים.

חידושים:

- **הבדל בין מגילה לתעניות:** בתעניות כשהיום חל בשבת, דוחים אחרי שבת. אך במגילה מקדימים — קוראים לפני שבת. זה הבדל ראוי לציון.

- **שבת נשארת עם מהות של פורים:** אף שאין קוראים את המגילה בשבת, אין הפשט ששבת "בכלל לא פורים". נשארת מהות של פורים ביום, וזה מתבטא דרך שואלין ודורשין בהלכות פורים.

הלכה — כיצד: הפרטים כשי"ז או ט"ו חל בשבת

דברי הרמב"ם: "כיצד? אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת — בני העיירות מקדימין וקורין בערב שבת, בני כרכים קורין בזמנן אחר השבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת — בני כרכים מקדימין וקורין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר, ובני העיירות קורין בו ביום שהוא זמנם. ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר."

פשט: שני מקרים:

1. **י"ז חל בשבת:** בני עיירות (שקוראים רגיל י"ז) מקדימים לערב שבת (שישי, י"ג). בני כרכים (שקוראים רגיל ט"ו) קוראים ביום ראשון, ט"ז — זה זמנם הרגיל, אחר השבת.

2. **ט"ו חל בשבת:** בני כרכים מקדימים לערב שבת, שהוא י"ד. בני עיירות גם קוראים י"ד — כי זה זמנם הרגיל. ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר — כל היהודים קוראים באותו יום.

חידוש: הרמב"ם מדגיש את המציאות שבמקרה השני (ט"ו חל בשבת) יוצא דבר מיוחד: כל ישראל קוראים את המגילה ביום אחד — י"ד אדר. זה מודגש כתוצאה ראויה לציון: "ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר."

פרק א, הלכה ה — קריאת המגילה צריכה להיות מכתב

דברי הרמב"ם: "אין קורין את המגילה אלא מן הכתב. ואם קראה על פה לא יצא."

פשט: אין קוראים את המגילה אלא מכתב. אם קרא בעל פה לא יצא.

חידוש: זה שונה מקריאת שמע, שאפשר לומר בעל פה. המגילה צריכה להיות נקראת מכתב דווקא — זה חלק מהמצוה.

הלכה — כתיבת המגילה: דיו, עור, שיטין

דברי הרמב"ם: "וצריך שתהיה כתובה בדיו על הספר או על הגויל או על הקלף. ואם כתבה בסם אחר או על נייר או על עור שאינו מעובד — פסולה."

פשט: המגילה צריכה להיות כתובה בדיו על ספר או גויל או קלף. אם כתבה בצבע אחר או על נייר או על עור שאינו מעובד — פסולה.

חידושים:

- **דיו דווקא:** צריך דיו, לא צבעים אחרים. זה כמו ספר תורה.

- **עור מעובד:** העור צריך להיות מעובד (עיבוד לשם קדושה), לא עור רגיל.

- **נייר פסול:** אף שהיום משתמשים בנייר לדברים רבים, למגילה נייר פסול — צריך קלף.

הלכה — שיטין ותפירה

דברי הרמב"ם: "וצריך שתהיה מושרטת ומחוברת בגידין כספר תורה."

סיכום פרק א

בפרק זה למדנו:

1. **יסודות מקרא מגילה:** מצות עשה מדברי סופרים, תקנת נביאים (אנשי כנסת הגדולה).
2. **מי חייב:** כולם — גברים, נשים (אף הן היו באותו הנס), גרים, עבדים משוחררים. מחנכים את הקטנים.
3. **חשיבות המצוה:** מבטלים אפילו עבודה ותלמוד תורה למקרא מגילה. רק מת מצוה דוחה אותה.
4. **כיצד קוראים:** אחד הקורא ואחד השומע. צריך להיות מי שחייב בקריאה. קוראים את כולה, בלילה וביום.
5. **ברכות:** שלוש ברכות בלילה (על מקרא מגילה, שעשה נסים, שהחיינו). ביום — מחלוקת אם שהחיינו. ברכה אחרונה במקום שנהגו.

סוף פרק א**תמלול מלא****הלכות מגילה וחנוכה — הקדמה ופרק א, הלכה א****הקדמה: מבנה הלכות מגילה וחנוכה בספר זמנים****דובר 1:**

רבתי, אנו לומדים את התורה הקדושה, הלכות... ספר זמנים, הלכות פורים וחנוכה. מגילה וחנוכה.

מדוע "מגילה" ולא "פורים"?

פורים אינה קטגוריה, כי אין מצווה כזו שנקראת פורים, יש מצווה כזו שנקראת מגילה. עם זה באות גם מצוות נוספות. ראיה, הרמב"ם אומר בהלכות חג הפסח, הוא אומר חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב, הוא מונה את המצוות דווקא.

יפה מאוד. אז חנוכה פירושו לא הימים של חנוכה, אלא מצוות הדלקת נר חנוכה, נכון? ומגילה היא המצווה של מגילה, ומה שבא עם המגילה. המצוות האחרות של היום שבאות עם המגילה, הוא מונה גם את זה. נכון. נכון.

מקום הלכות מגילה וחנוכה בספר זמנים

אז לומדים אנו, סליחה, את ההקדמה, איפה ההקדמה? הלכות מגילה וחנוכה. זו ההלכה האחרונה שיש בספר זמנים. אז קודם הוא פשוט מנה שבת ודברים שהם בעניין של שבת, כמו עירוב, ואחר כך כל מצוות של כל ימים טובים. קידוש החודש הוא רחוק יותר, בו תלויים ימים טובים, והגענו לימים טובים דרבנן, כמו חלק מהתעניות וחנוכה, מגילה וחנוכה.

לשון הרמב"ם בהקדמה

אז הלכות מגילה וחנוכה, זו לשון הרמב"ם: **"הלכות מגילה וחנוכה. יש בכלל שתי מצוות עשה מדברי סופרים"**. כלומר, החכמים רק גזרו מה לעשות, קריאת המגילה, הדלקת נרות חנוכה. אין לא, אין... הם לא עשו שום... יש גם דבר כמו איסור דרבנן, כמו למשל אם היו גוזרים שאסור לעשות מלאכות, אבל הם לא עשו. יש רק מצוות עשה מדברי סופרים. **"ואינן מן המניין"**, כיון שהן מדרבנן, הן אינן מהמנין שהרמב"ם מנה את התרי"ג שמנה בתחילת ספרו.

מדוע כותב הרמב"ם "ואינן מן המניין"?

הפירוש כאן הוא, שהרמב"ם מונה תמיד כמה מצוות יש בכל הלכה. מדוע הוא עושה זאת? כדי שיוכל לספור ולחשב שסיים תרי"ג מצוות. ממילא הוא עושה הערה, בעצם הערה לעצמו. הרמב"ם רוצה לעשות שני דברים: הוא רוצה לכסות את כל הדברים החשובים שכתובים בגמרא, כלומר תורה שבעל פה, והוא רוצה להכניס את זה לתוך תרי"ג המצוות. אני לא יודע. הרמב"ם רוצה לומר את תרי"ג המצוות עם כל פרטי ההלכות שלהן, כלומר מצוות ופירושהן, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אבל הדרך שבה הוא מוודא שלא שכח דברים חשובים, היא על ידי ספירת כמה מצוות כבר עשה.

6. **זמני קריאה:** כרכים מוקפות חומה מימות יהושע — ט"ו. עיירות — י"ד. שושן — ט"ו (שם היה הנס). בני כפרים היו מקדימים (רק בזמן שיש מלכות).

7. **ספק מוקף חומה:** קוראים בשני ימים, מברכים רק בי"ד.

8. **שבת:** אין קוראים בשבת. מקדימים לפני שבת. שואלין ודורשין בהלכות פורים בשבת.

9. **כתיבת המגילה:** צריכה להיות כתובה בדיו על עור מעובד. לכתחילה — משורטת ותפורה בגידים. כעין דף, לא אגרת.

הוא צריך לכתוב בכל הלכה, אוקיי, כבר סיימתי חמישים מצוות, ספר זמנים, אני יודע שלקחתי מזה. אם בסוף נשאר לו מצווה אחת, הוא ידע שעשה רק 612, לא 613. ואם היה בטעות מונה חלקי מגילה כמצוות, היה... בגלל זה שוכח שתי מצוות בתורה. ממילא הוא צריך לכתוב, שאינן מן המניין, שלא תחשוב לעשות את הטעות. אני חושב שבעיקר הרמב"ם עצמו לא יעשה את הטעות ויחשב את זה יחד כשהוא סופר האם זכר לכתוב את ההלכות של כל המצוות.

כך אני חושב, כי זו לא הלכה, אין שום סיבה אחרת שאתה רוצה לכתוב. וכשיש נושא שאין בו ספק, למשל בהלכות עירובין, הוא לא אמר כלום. אני לא יודע מה הוא אמר באחרות אחרי הלכות עירובין? למשל, הלכות עירובין, כתוב בהקדמה, מצות הספרים, ואינו מן המניין. מצות הספרים, ואינו מן המניין. אותו דבר, אבל איפה עוד יש דברים שהם מדרבנן והוא לא מונה מצוות?

אני זוכר שיש דבר כזה, אולי לא בספר הזה, כי הספר הוא כל המצוות שממילא צריך לדעת אילו לא מונים. אבל יש הלכות אחרות, אני זוכר שדיברתי על זה, יש הלכות אחרות. בקניין יש הרבה שהם רק מדרבנן. לא רק מדרבנן, ואפילו לא מצווה, לא כתוב כך ליד מצווה. דבר מסוים כתוב כן, אבל לא ליד כל דבר כתוב מצווה, אז כלום. מלבד לא לכתוב כלום, כי זה רק עניין, כמו שכותבים עניין להלכות במיני דברים כאלה. בכל מקרה, זה הפירוש של ההקדמה, ואנחנו הולכים ללמוד.

פרק א, הלכה א: קריאת המגילה בזמנה**עיקר המצווה****דובר 1:**

ויבאר שתי מצוות אלו, בארבעת הפרקים הבאים, כאן הולכים לומר מהן המצוות של מגילה וחנוכה. אומר הרמב"ם כך, **קריאת המגילה בזמנה, קריאת המגילה, המצווה לקרוא את המגילה בזמן של פורים, היא מצוות עשה מדברי סופרים**.

לשונו מעט מעניינת, אבל לכאורה מה שהוא מתכוון לומר הוא, שמי שקורא את המגילה עושה בעצם מצווה של תלמוד תורה. לא. אבל לא על זה מדברים כאן. יש רק מצווה שלומדים, כשלומדים עושים מצווה. יש ספר קודש? לא, אבל מספרי קודש. כי הרמב"ם מנה שצריך לדעת תורה, נביאים וכתובים, אבל זה לא היה נמנה. יש מגילה שהיא אחת מהכתובים. אני לא יודע, יש מחלוקת על זה. הרמב"ם אולי סובר כך, אבל זה לא ברור.

כתוב שיש מצווה לקרוא את המגילה. יש צד בגמרא שזה אפילו לא כתב הקודש, צריך בכל זאת לקרוא אותה. זה דבר נוסף, זה לא עניין של תלמוד. זה שיש מצווה לקרוא אותה בזמנה, היא מצווה מדברי סופרים.

"והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים"

אומר הרמב"ם **והכל חייבין בקריאתה**, כל אחד חייב בקריאה. **אנשים ונשים**. למרות שזו מצוות עשה שהזמן גרמא, אבל הגמרא אומרת שהנשים גם חייבות, כי גם הן היו בנס. כלומר, הגזירה הייתה עליהן, והישועה הייתה דרכן, אבל יותר מכך, כי אסתר הביאה את הישועה.

וגרים... וגרים? שיש להם כל הדינים כמו יהודי, **ועבדים משוחררים**. כלומר, עבדים משוחררים דווקא. עבדים שאינם משוחררים יש להם תמיד דין כמו אישה, והם היו צריכים להיות פטורים. למה? כי נשים הן אף הן היו באותו הנס, עבדים אינם אף הן היו באותו הנס. כלומר, מדין נשים הם פטורים, יש רק דין נוסף שאתה חייב בזה. עבדים שאינם משוחררים אינם חייבים בזה, כי עבדים משוחררים יש להם כבר דין כמו ישראל.

דיון: מדוע צריך לומר "עבדים משוחררים"?

דובר 1:

אני חושב שהלחם משנה אומר, אבל אלו חידושים גדולים. פשוט, עבדים משוחררים פירושו לומר שהוא סוג של גר, ועל זה עצמו צריך להבין שגר חייב בכל המצוות. התירוץ הוא, באמת הוא לא היה בנס, אבל בכל זאת הוא חייב, כי כתוב פסוק מפורש במגילה, **"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם"**. זה יהיה עבדים.

דובר 2:

גר?

דובר 1:

עבד הוא סוג של גר הרבה. אבל כל הנלוים עליהם הוא גר. אני חושב שעבד שאינו משוחרר גם. כל הנלוים עליהם, אבל התורה היא גר. לכאורה כשכתוב נשים זה כולל עבדים. אני לא יודע, רואים חידוש כל כך גדול שצריך לומר שעבד שאינו משוחרר פטור, היה הרמב"ם צריך לומר. לא כתוב עבדים משוחררים, נו, נו, הייתי אומר משהו עם זה. להיפך, אפשר פשוט לומר ועבדים.

דובר 2:

לא, כי הוא סוג של גר. ממילא גר שרצה להיות יהודי, עבד בדוחק, הוא נעשה יהודי. זה נכון, עבדים משוחררים זו פשוט שאלה כזו. כל הגרים, הוא פשוט בכלל גר, הוא יהודי מלא, העובדה ששוחרר. זה לא חסר בכלל את כל הדבר. נכון, נכון, נכון, בבקשה.

דובר 1:

לא, זה לא טיעון. אוקיי, לא מסכים. למה לא?

דובר 2:

ראיתי מעשה יפה. למה לא? על... נע, אני יכול גם לומר נע.

דיגרסיה: "נע" היא גם טיעון

דובר 2:

ראיתי אתמול מעשה יפה מאוד. הראזינער, ר' גרשון איינער, הלך לאמרי אמת. הגרר רבי רצה לשכנע כדרכו על התכלת. והוא אומר לי כל הטיעונים, והגרר רבי אמר, נו.

הלכה א (המשך) — עבדים חייבים במקרא מגילה

דובר 1: פשוט, אבל עבד שאינו משוחרר, לכאורה כשכתוב נשים זה כולל עבדים. אני לא יודע, רואים חידוש כל כך גדול שצריך לומר שעבד שאינו משוחרר פטור, היה הרמב"ם צריך לומר את זה. לא כתוב, עבד שאינו משוחרר.

נו, נו, הייתי אומר משהו עם זה. להיפך, אפשר פשוט לומר ועבדים.

דובר 2: לא, כי הוא סוג של גר. ממילא גר שרצה להיות יהודי, עבד בדוחק, הוא נעשה יהודי.

דובר 1: זה נכון, עבדים משוחררים זו פשוט שאלה כזו. כל הגרים, הוא פשוט בכלל גר, הוא יהודי מלא, העובדה ששוחרר. זה לא חסר בכלל את כל הדבר.

אומר הרמב"ם, הרבה פעמים כשדברי סופרים צריך להסביר יותר, ממי זה בא? מעזר? או מבית דינו של דוד? מאוחרים יותר... כאן אומר הרבה פעמים הרמב"ם ימנה, מאיפה זה בא? **והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים**. זו תקנה של הנביאים שמרדכי ואסתר נחשבים נביאים תיקנו אותה.

נביאים פירושו כנראה אנשי כנסת הגדולה. כך אני חושב, אני לא יודע אם הרמב"ם מונה את מרדכי ואסתר כנביאים. הגמרא קוראת לזה תמיד תקנות אנשי כנסת הגדולה, והרמב"ם אמר ששם היו כמה נביאים.

אני לא יודע למה הוא אומר, לכאורה מה הידיעה פירושה פשוט כל אחד יקרא את מגילת אסתר, כל אחד יודע את המעשה. ובסוף המעשה כתוב שהם תיקנו לקרוא את המגילה. לא כתוב בדיוק, אבל בכל מקרה, בוא נאמר שכתוב. והמגילה לא כותבת שצריך לקרוא את המגילה. **ויאמר נזכרים ונעשים בכל דור ודור**. נזכרים ונעשים לא פירושו דרך קריאת המגילה. על פי דרש, לא כתוב.

אבל בכל אופן, אני חושב שהעיקר שהוא מתכוון לומר בזה הוא לפולמוס, זה שחשב, היו הבהרות שהרמב"ם היה מאוד כועס עליו בספר המצוות, שאמר שמקרא מגילה למשל הוא דאורייתא. והרמב"ם אומר, כל אחד יודע שזו תקנת נביאים. במילים אחרות, כי זה בנוי על מעשה. זה לא יכול להיות דאורייתא, כי בזמן של משה רבינו עדיין לא היה המעשה. אז ממילא ידוע מעצם המעשה ברור שזו תקנה של הנביאים שבאותו הזמן.

דיון: תקנת נביאים — צד חומרא?

דובר 2:

אתה צודק שיש בזה צד חומרא גם. זה לא סתם דרבנן, הנביאים עוד עשו את זה, אבל זה לא עושה שום הבדל לפי הרמב"ם.

דובר 1:

חשבתי יותר פשוט כמו שבדרך כלל דברי סופרים יש להם איזה שייכות, על הלכה הם הוסיפו גדר, וזה לגמרי דבר חדש שנברא.

דובר 2:

הוא אומר שזה דבר חדש שנברא כי קרה פעם, ואז הנביאים עשו. ההוא אינו מצווה, ההוא יותר, כמו שזה יותר גדר כן, כמו שזה משמרת.

"דברים ידועים" — מדוע הרמב"ם לא כותב את המעשה?

דובר 1:

מה שהרמב"ם אומר, אולי גם כמו קצת... הוא אומר שהוא לא צריך... "דברים ידועים" יכול להיות שזה התייחסות למשהו שהוא לא צריך לכתוב. כלומר, כמו בחנוכה, אחר כך למדנו בפרק ג', הרמב"ם מניח את כל המעשה שהיה, ואז החכמים תיקנו את מצוות חנוכה להדליק וכו'. כאן היה גם מתאים בעצם שיכתוב, כמו במצוות אחרות שהרמב"ם כתב, כשהיה, למשל ב... אני יודע, הלכות תפילה, כן? הרמב"ם אמר, מאיפה בא התפילה, היה צורך כזה ומעשה כזה היה צריך לתקן.

ומה שאין כן על המגילה הוא אומר את הכל, כל אחד יודע את המעשה, הוא לא צריך לספר מתי ולמה עשו את התקנות, זה דברים ידועים. יכול להיות כי דברים ידועים דומה למה שהרמב"ם כותב הרבה פעמים, ונהגו כל ישראל לעשות כך וכך.

דובר 2:

לא, כבר עסקנו, כי זה מנהג ישראל.

דובר 1:

דברים ידועים הוא, הייתי מתרגם כך, הייתי צריך לומר, הייתי אומר לך לא, כי אתה כבר יודע.

החייבים בקריאת המגילה

דובר 1:

מי חייב בקריאת המגילה? אוקיי, כן. תמיד יש התחלה של הלכה, אומר הרמב"ם את עיקר המצווה, ואחר כך מי חייב, איפה החיוב, מה השיעור, על דברים כאלה תמיד יש התחלת הלכה, אומר הוא גם כאן. כן. כן.

נכון, נכון, נכון, הרבי ז"ל הוא אפילו עבד שאינו משוחרר.

דובר 2: נו, נע. בבקשה.

דובר 1: לא, זה לא טיעון.

דובר 2: אוקיי, לא מסכים.

דובר 1: למה לא?

מעשה עם הראינער רבי והאמרי אמת

ראיתי אתמול מעשה יפה מאוד. הראינער ר' גרשון איינער הלך לאמרי אמת. הגרר רבי רצה לשכנע כדרכו על התכלת. הוא אמר את כל הטיעונים, והגרר רבי אמר, נו. והרבנית אמרה, רבי, כשהרבי אומר לי מה יש לו נגד, אני יכול להתווכח, אבל נו, אני לא יכול להתווכח. אבל דווקא, הרבי היה צודק בנו. אז נו, הצאנזר רב הוא טעם הקמות.

שתי הסיבות של הבית יוסף מדוע נשים חייבות

אני רואה שהבית יוסף שואל את השאלה על עבדים שאינם משוחררים, ויש לו שתי סיבות. אם אף הן היו באותו הנס פירשו כי גם הן היו בסכנה, אז אולי גם העבדים היהודיים היו בסכנה. אם פירשו כי הנס קרה דרך אסתר, אז זה מחייב רק יהודים אחרים.

דובר 2: לא כאן למטה, אני רואה שם מדובר בפעם הקודמת על אותו דבר.

דובר 1: אה, אומרים שגירות גם הייתה צריכה להיות פטורה מאותה סיבה, כי...

דובר 2: לא, גירות כבר נעשית יהודיה.

דובר 1: אוקיי.

דובר 2: אבל עבד משוחרר הוא גם יהודי.

דובר 1: אה, עבד שאינו משוחרר הוא גם יהודי. יש לו רק דין יהודי כאישה.

דובר 2: יש לו רק דין כאישה, אבל הוא לא חלק מהיהודים שעליהם הייתה הגזירה ועליהם נעשה הנס.

דובר 1: הוא לא אישה, אבל אומרים שההנחות שלו דומות לאישה.

דובר 2: הוא כמו איש.

דובר 1: הוא לא כמו איש, אין לו את הגדרים של איש. הוא לא חייב בכל מה שאיש חייב. הוא חייב רק במה שאישה חייבת. ולפעמים הוא חייב במה שנשים חייבות מסיבות אחרות.

דובר 2: אוקיי.

דובר 1: בקיצור, הכל בנוי על יסודות יפים. זה לא נוגע כי אין לנו היום כל כך הרבה עבדים.

הלכה א (המשך) — מחנכין את הקטנים לקרותה

אומר הרמב"ם הלאה, "מחנכין את הקטנים לקרותה". מה קורה עם קטנים? קטנים פטורים, אבל מחנכים אותם. נראה שיש גם חינוך מדרבנן, כמו חינוך מדאורייתא.

הוא לא אומר את הגדר, אבל מבינים מעצמנו שקטן שיכול לקרוא. "מחנכין את הקטנים" שיכול כבר לקרוא, אז זה כבר נמצא במילים, "לקרותה". לשמוע גם, הוא יכול להבין, הוא לא ילד קטן. מה שיהיה, הרמב"ם לא אומר שיעור חינוך על זה.

אבל זה נוגע כי ההלכה הבאה, כי אחר כך נראה שמבטלים את תינוקות של בית רבן. הרמב"ם לא מביא את זה, אבל כך כתוב בגמרא, אולי משם לקח את זה הרמב"ם. כתובה הלכה שלמה שתינוקות של בית רבן דוחים. אם הם לא חייבים, תינוקות הם קטנים הרבה פעמים, חייב להיות שיש חיוב משום חינוך.

חקירה: על מי מוטל חיוב החינוך

כך מביא הערה טובה מהבית יוסף. הלשון "מחנכין את הקטנים לקרותה" פירושו שיש חיוב על הגדולים. נניח קטן שאין לו אבא שדואג לו, האם יש

לו עצמו מצווה ללכת לחפש לקרוא את המגילה? כלומר, המצווה היא על הילד? עם החיוב הזה הילד חייב, או שהאב חייב לתת לו חינוך?

זו אחת השאלות המפורסמות שלא נתתי חינוך. זו שאלה טובה. אם הילד שאין לו אב, נעדר באמת מחינוך, וזו צרה. אבל חינוך הוא דבר טוב. יש סיבה שחינוך אינו ממש מצווה. מתוך הדעת זה עומד, אבל על מי החיוב? האם האב צריך לקחת את הילד לקרוא, או שיש לילד חיוב עם החינוך?

שאלה יפה

שאלה יפה. אין זה שום הבדל מעשי מזה. זה בטוח קיים, יכולים להיות אלף הבדלים מעשיים. זו אחת החקירות החשובות.

דובר 2: ואני אומר על כל החקירה?

דובר 1: לא!

דובר 2: לא לא לא.

דובר 1: לא, אפשר בקלות לענות, הכי קל. כי אפשר לומר בחזרה לא.

דובר 2: בסדר.

דובר 1: אוקיי.

דיון: הצד המעשי של חינוך

דובר 2: זו שאלה טובה, בדיוק כמו... אני מבין שחינוך זה לא משהו דין, זה גם דבר מעשי להכניס יהודי ליהדות. זה לגמרי דבר מעשי, זה הרי המשמעות של חינוך, חינוך פירושו. לא יכול להיות, אף על פי שנאמר למשל מדאורייתא מינה מחויבים מיד, לא יכול להיות שיבוא גוי עד גיל שתים עשרה. מה לי הבדל מעשי אם זה מוטל על הילד, מוטל על האבא, הכל...

אבל אפשר לומר כך, כל זמן שאדם קטן לא מטילים עליו חיובים. כי הוא עדיין קטן, הוא מופקע מחיובים. אלא מה? האב יש לו אחריות על הבן, או שהאב מטיל עליו חיוב. או שכאשר אדם יתום, בוודאי צריך הוא לחנך את עצמו, הוא צריך למצוא אנשים שיעזרו לו, יכינו אותו, וכדומה, הוא ילך לבית הספר. אבל אין לו חיוב. הוא נביך גדול, דווקא כי אין לו מי שיחנך אותו, אבל הוא היה צריך. הוא לא יכול, קטן לא יכול.

דובר 1: אני לא יודע מה אתה אומר לו, אם יש לו חיוב, הוא לא יכול. מה השאלה? הוא צריך בעצמו ללכת לבית הספר? אבל לאב יש חיוב לקחת אותו לבית הספר. I don't know what difference.

זו בדיוק חקירת ביטול תורה.

דובר 2: אוקיי.

דובר 1: אפילו קטנים לא ידברו כאלה דברים. נלחמו על ביטול תורה, תדע שאתה כבר מחזיק בסוף. היו אומרים דבר כזה.

הלכה א (המשך) — מבטלין עבודתם ותלמוד תורה למקרא מגילה

טוב, אומר הרמב"ם הלאה. הראות בחיים... אה, סליחה, אפילו כהנים שעומדים באמצע עבודתם בבית המקדש, מבטלין עבודתם. מדברים סתם על הבוקר, כן? קריאת המגילה של הבוקר. הרמב"ם עדיין לא אמר.

דובר 2: רב, בלילה כבר בעצם סיימנו עם לא השלם.

דובר 1: אוקיי, מבטלין עבודתם. עוצרים את עבודתם, הבאים לשמוע מקרא מגילה.

לא, זה חידוש, כי לכאורה, כמה זמן לוקחת המגילה? אי אפשר למצוא עצה, למצוא זמן. החידוש הוא, הוא הולך באמצע... הוא עוסק עכשיו במצווה, צריך לעצור את זה, והוא יחזור כשיסיים.

נראה לי יותר דבר מעשי. לכהנים היה דבר כזה, אנחנו עושים עבודה, אנחנו לא נעשה את הדברים שהציבור בבית המדרש עושה.

דובר 2: לא, זה כן בא.

כמו תורה, זה חשוב כמו תורה, זה יותר חשוב מתורה, זה הכל דברים יפים מאוד, אבל זה לא תורה.

הפשט של "מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה"

אבל הגמרא אומרת מבטל תורה פירושו פשט טוב מאוד, שהציבור לומד ביחד תורה, ומבטלים כי עכשיו צריך לקרוא את המגילה. בעצם, לא מבטלים תלמוד תורה לשום מצווה, בטוח לא מצווה דרבנן. בטוח אם... לא מבטלים תלמוד תורה לכל המצוות. בכלל יש מצווה להניח תפילין ולהתפלל.

דובר 2: לא, אין מצווה כזו.

דובר 1: לא מתפללים, לא מבטלים תלמוד תורה לכל המצוות האחרות, כי אדם לא לומד שמונה שעות ביום. יש אכן משהו, רבי שמעון בר יוחאי, שלומד כל היום. נניח. אבל טוב, לאנשים יש זמן שהם לומדים, יש להם זמן שהם עושים דברים אחרים, כשהוא צריך להיות מחויב בכבוד הורים. לא פטור עכשיו מכבוד אב כי הוא לומד. כשהוא מסיים ללמוד...

דובר 2: שכחת הלכות בסיסיות של תלמוד תורה.

דובר 1: כתוב בכל הלכות הלימוד, יש דבר שנקרא עוסק במצווה פטור מן המצווה. תלמוד תורה דוחה אולי לקיים שניהם.

דובר 2: לא, זה לא רגיל אפשר לקיים שניהם.

דובר 1: אני עומד באמצע הלימוד, אני פטור מלעשות כל מצווה אחרת. כך הוא הסדר הרגיל. חוץ ממקרא מגילה שאתה לא פטור. זה דין מיוחד, כי זה פרסומי ניסא, זה דוחה, כמו שהחכמים אמרו. זו הלכה.

לא נכון שתמיד אפשר לעשות הכל. אנחנו מאוד רגילים, אפשר תמיד לעשות הכל. אי אפשר אף פעם לעשות הכל. אפשר לעשות בקושי דבר אחד בכל פעם. ותלמוד תורה היא מצווה גדולה יותר בעצם, ומגילה אינה תלמוד תורה, אבל יש ענין ללכת למקרא מגילה, כי החכמים אמרו שזה יותר חשוב, אפילו הכהנים הולכים, אפילו היהודים שעומדים באמצע הלימוד הולכים, וכן הלאה. כן.

סוגרים את הישיבה למקרא מגילה

זה אומר שסוגרים את בית המדרש, סוגרים את הישיבה. יש ישיבה, עומד באמצע שיעור. מגיע זמן המגילה, היום אין שיעור. מבטלים.

חוץ מזה, אחרי המגילה הולכים להשתכר, איך הולכים ללמוד אחר כך. איך ההשתכרות דוחה תלמוד תורה? מאותה סיבה, בגלל פרסומי ניסא.

בוודאי, מקרא המגילה לא פירושו רק המגילה. זה אומר את כל... כתוב בהמשך הרמב"ם בפרק ב' תראה. בוודאי. מה השאלה? מקרא המגילה פירושו שעושים פורים. זה לא אומר רק את המגילה. עכשיו אני אומר פשט חדש.

הלכה א (המשך) — מת מצווה דוחה מקרא מגילה

אומר הרמב"ם הלאה: ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו, שום דבר לא חזק יותר ממקרא מגילה, זה אומר, לא דוחה מקרא מגילה, חוץ ממת שאין לו קוברים. אם נתקלים במת, מת מצווה שאין מי שיקבור אותו, זה כן דוחה את כל המצוות האחרות, זה דוחה אפילו תלמוד תורה וגם מקרא מגילה, שהפוגע בו קוברו תחילה. וכאן אומר הרמב"ם, ואחר כך קורא. צריך אבל עדיין לקרוא את המגילה, לא נפטרים מקריאת המגילה. אבל אפשר, לא יודעים, אולי הוא קורא את המגילה ברכים או... ואחר כך קורא. אני חושב שזה מעניין.

דיון: הקושי המעשי של "ואחר כך קורא"

דובר 2: אבל אם הוא לא יכול, אז מה? כל התורה כולה מדברת כשאפשר.

דובר 1: לא, אבל... פטור זה פטור כי הוא לא יכול. שואל אני שאלה פשוטה. ואחר כך קורא, כך כתוב כאן. זה פשוט שאין זמן.

דובר 2: תפסיק לומר עצות, צריך את ההלכה.

דובר 1: הרמב"ם אומר ש... הרמב"ם עשה... בא בגמרא, בגמרא כתוב שמת מצווה דוחה את מקרא מגילה. בא הרמב"ם והוא אומר, לא, דוחה

דובר 1: כן, למדנו קודם הם אפילו פטורים מלהתענות בתענית. למשל, הוא עסוק, הוא עוסק בכוונות.

דובר 2: לא, מגילה מי שיבוא.

מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה

דובר 1: וכן, אומר הרמב"ם, מבטל התלמוד תורה למקרא מגילה. מבטלים את השיעורים הרגילים, כך אני חושב שזו הדרך הנכונה ללמוד. אלא מה שעומדים באמצע הלימוד, הוא אמר קודם, זה מקרא מגילה.

מגילה אינה תורה. זה לא תורה. בכלל, ללמוד כי יש איזו שיטה, אין שיטה, זה ברור. מגילה, לא קוראים את המגילה, זה לא תלמוד תורה. זו מצווה לקרוא, מספרים מעשה להודות ולשבח להקדוש ברוך הוא, וזה מה שהרמב"ם אומר הקדמה כזו וכו' זה לא מצוות תלמוד תורה.

אבל אם משהו סתם כך, רוב השיעור לומד בגמרא, נניח לומד קצת מתנ"ך. כשהוא לומד נ"ך זה לא מצוות תלמוד תורה, כאמור.

דובר 2: לא, סתם מעשיות.

דובר 1: אתה בודק מה זה תלמוד תורה? הרמב"ם לא מנה תנ"ך.

דובר 2: כן, דווקא, אבל האמת היא שזה לא.

דובר 1: הרמב"ם עצמו אומר כך, אבל האמת אחרת, אני שומע. יש גמרא.

וכן מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה. מבטלים את השיעור הרגיל, מה שלומדים בבית המדרש, למקרא מגילה. עוצרים את זה. אף על פי שעושים עכשיו מצווה מדאורייתא, אבל מקרא מגילה היא עכשיו המצווה שרלוונטית עכשיו.

קל וחומר לשאר מצוות של תורה. תלמוד תורה הוא החשוב ביותר מכל המצוות, תלמוד תורה מבטל הרבה מצוות אחרות. וקל וחומר שיש לו מצווה אחרת שצריך לעשות עכשיו, צריך עכשיו ללכת לעשות ביקור חולים, שיעשה ביקור חולים אחר כך. כולם נדחין ממקרא מגילה, הכל נדחה, שיעשה את זה אחר כך שהמגילה באה לפניו.

ביאור של "נדחה"

נדחה בהלכה פירושו עושים את זה במקום ההוא. כשהוא מסיים לקרוא את המגילה, חוזרת אליו המצווה. אבל אני אומר, תרגום נדחה לידיד, נדחה פירושו נדחק. בהלכה תרגום נדחה הוא שזה דוחה. דוחה זה כמו כך, זה נדחק, לא נדחק.

דובר 2: לא, תחזור לעשות הכל.

דובר 1: והכי נמי, אם יש לו עוד זמן לחזור. מה שיהיה, זה פשוט, אני לא מדבר על זה.

אוקיי, לא היו לומדים תורה טוב. אדם לומד כל יום שעה, לא אומרים שהיום הוא חייב ללמוד שעתיים כי לקחו ממנו מקרא המגילה. היום הוא קרא מגילה בשעה.

דובר 2: לא, בוודאי צריך.

דובר 1: אבל כשאומרים מצוות אחרות...

דובר 2: בוודאי צריך כן.

דובר 1: זה תלוי במחלוקת הקודמת שלנו.

מגילה אינה תלמוד תורה

מגילה אינה תלמוד תורה. ללמוד את המגילה אינו תורה. שואל קושיות טכניות, לכאורה עדיין תורה, אני לא יודע. מגילה אינה תורה. זה דבר ברור. יש ענין כזה לקרוא את המגילה. לא ברור שיוצאים סתם תורה כשלומדים במגילה. אני לא כל כך בטוח. יוצאים סתם תורה, הכל כשלומדים גם אצלנו. זה לא בטוח. זה לא בטוח. והגמרא אומרת מבטל תלמוד תורה כשאפשר מגילה. זה בכלל לא בטוח.

יש לך נכון? שואל קושיא על הגמרא. אולי לך להיפך, אולי תאמר מה שהגמרא אומרת. רואים תמיד שהגמרא מחשיבה מגילה לא תורה. יש לה דין

מה שאתה אומר זה איזו תורה, שזה איזה אחרון. בגמרא כתוב "כבוד הבריות" זה הדבר החשוב. "גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה", ממילא מת מצווה קודם למקרא מגילה. כך כתוב במסכתא כאן. כתוב דווקא ברמב"ם שסתם מצוות, הרמב"ם לא אומר שסתם מצוות לא תעשה על קבורה. "קבור תקברנו" זה נקרא, הוא לא אומר לא תעשה.

דובר 2: אפילו זה, כן, לא צריך על זה, צריך לבדוק עוד.

דובר 1: אה, רואה, איזהו מת מצווה? כל שאין לו קוברים, שהוא מושלך בדרך ואין לו קוברים. הוא מת כל דקה היא בוש, ממילא יטפל קודם בזה. אוקיי, מעניין.

אולי פירוש "מת מצווה" זה כל המצב של פורים

דובר 1: עכשיו הלאה, אומר הרמב"ם הלאה, אולי כאן נחשוב גם את אותו הדבר, שמת מצווה מהגמרא פירושו שלא יעשו את כל המצב של פורים. יעשו קודם הלוויה ליהודי, אף על פי שזו סתירה לפורים, בפורים צריך להיות שמח. אבל מת מצווה זה...

דובר 2: איי, כתוב "שאיין לו קוברים". פעם אחת שני אנשים כבר הלכו יש כבר קוברים.

דובר 1: אני מבין, הוא לא מדבר על כולם.

דובר 2: כמה אנשים משנה? מה שלא בהלוויה זה...

דובר 1: מה אז? צריך לקבור אותו. יש הלכה כזו כשעובר מותר...

דובר 2: אתה שואל קושיא טובה. כל יהודי הוא אור תלמוד תורה, ותלמיד חכם שמת צריך להתעסק.

דובר 1: נכון, אבל זו לא ההלכה שלו, אתה צודק. בקיצור, אולי לא מבינים את זה. יש לשון כזו, "הפוגע בו קוברו תחילה". על מי מוטל? זה שיושב הכי בחוץ, והוא ראה ראשון את המת. זה בטוח אבל לא כל בית הכנסת צריך סתם. יש, צריך להבין.

דיון: למה יש דרמה כזו על דחייה?

דובר 2:

תרגום לעברית

אתה שואל שאלה טובה, כי אם זה ליד בית כנסת, והגבאי מכריז, הולכים לקרוא את המגילה. בעוד שעה בערך אין שום בעיה, שכל אחד ילך עכשיו להתעסק במצוות, ואחר כך יקראו את המגילה, לא קרה כלום, לא ביטלו מצוות תלמוד תורה.

דובר 1:

אני לא יודע, זו שאלה, כי המגילה לא נמשכת כל כך הרבה זמן, היא נמשכת חצי שעה. אז, צריך להיות לא דוחה תלמוד תורה, לא דוחה... זה משהו מעניין, למה יש כאן כזו דרמה לגבי הדחייה? אצלנו אין את זה בכל דבר, אצלנו אין... אצלנו הבנו שאפשר היה לחשוב, אם הוא הולך לצום, הוא יהיה חלש, לא יוכל ללמוד אז זה דוחה. מה יש לנו, לא הבאנו. כאן יש משהו, השאלות של החיות נכנסו לקריאת המגילה? אני לא יודע למה. משהו צריך להבין את ההקשר.

דובר 2:

הם כן היה להם, בקריאת שמע היו להם כל ההלכות האלה. בהלכות קריאת שמע עמדו כל ההלכות האלה, האם הולכים ללוויה, האם הולכים למצווה, האם הולכים למצוות אחרות, עוסקי מצווה.

דובר 1:

קריאת שמע ותפילה, כן. קריאת שמע קצת יותר קל להבין, כי יש זמן, הוא עובר, אפשר לקרוא אותה רק בשלוש שעות בתורה.

דובר 2:

אוקיי, בוא נלמד הלאה.

אולי רקע היסטורי

דובר 1:

פירוש, כמו שאתה אומר, מה זה לא אומר. הרמב"ם אומר, זה אומר שזה דוחה. קודם קוברים, ואחר כך הולכים לקרוא את המגילה.

שואל אני אותך, מה זה? זה ייקח יום שלם לקבור את המת. צריך להשתדל אצל הממשלה שישחררו מה... אני לא יודע מה, וזה לוקח מאוד קשה, אין לו חברים שיעזרו לחפור את הקבר. זה ייקח לו יום שלם, אבל כבר מחזיקים אחר הצהריים בכלל. נו, החכם עדיין לא קרא את המגילה, והוא הולך לעשות היום מקרא מגילה או מת מצווה. הרמב"ם לא אומר מה לעשות אז.

דובר 2: או, זה למד הרמ"א, כמו שלא יוכל.

דובר 1: אבל זה לא פשט פשוט של הגמרא. פשט פשוט אומר שמת מצווה דוחה, פשט הוא יותר חשוב לעשות מת מצווה אפילו הוא לא יקרא את הגמרא. עשו כאן דבר מאוד מעניין, כי אם מדברים מלא פניה, יכול לומר את זה על הכל. תלמוד תורה דוחה, ילמד אחר כך. מבין את הקושיא שלי? יש כאן בעיה. אבל הוא רוצה בעיקר לומר **ואחר כך קורא** שהוא לא נפטר עכשיו. זה דבר מוזר.

השוואה לכהן העוסק בעבודה

דובר 1: הוא עוסק בעבודה, הוא מפסיק, והוא חוזר לעבודתו. מה אז? אין מתי שפטורים. אני לא יודע, יש את הכהנים כשהם עושים את עבודתם הם פטורים מלהתענות באותו יום. הם לא צריכים אחר כך להשלים כשהוא מסיים את העבודה. אבל במגילה זה פשוט שהכהן גם חוזר, הוא הולך אחר כך חזרה לעשות את העבודה. שם המילה היא שאתה הולך עכשיו לעצור מצווה שאתה צריך לעשות באמצע כי מקרא מגילה מספיק חשוב. וגם כאן, זה עכשיו מקרא מגילה מאוד חשוב, אבל מת מצווה עדיין חשוב, ממילא תסגור עכשיו את המגילה ותלך למת מצווה. כי צריך להיות קודם חצי שעה הבדל.

מה פירוש "מת מצווה שאין לו קוברים"

דובר 2: סתם כך, סתם כך, יש מת מצווה, מדברים מצווה שאין לו קוברים. זה אומר, ואחר כך, יכול להיות למשל אם הוא כבר ארוז בתכריכים, ואפשר לעשות, אני לא יודע, את ההלוויה בעוד שעה, אני לא יודע אם זו תהיה הבעיה. מדברים כאן מצווה שאדם מת ברחוב, ואף אחד לא התעסק עם זה. יש נבלת המת. יש כאן משהו חשוב של כבוד המת.

דובר 1: רייצל, למה מדברים כאן? מדברים כש... ברגע שאתה מכניס את העובדה שאפשר אחר כך ואפשר מאוחר יותר, אני לא מבין את כל ההלכה. תמיד אפשר אחר כך.

דובר 2: הרבי ז"ל אמר שאין לו קוברים.

דובר 1: כן, אין לו קוברים פירוש, שאין מאוחר יותר. הוא שוכב עכשיו בבזיון.

דובר 2: טוב מאוד גם. תעשה לפי הראש שלי. צריך עכשיו ללמוד וללכת לטפל בו. ואולי לא צריך לסיים את כל הקבורה, אבל שילכו להתעסק עם האמצעים ללמוד למצווה.

דובר 1: משהו לא הגיוני. משהו לא הגיוני כאן. מצאתי מת מצווה. בכלל, נניח, אני עומד באמצע העבודה, אוקיי? בא מת מצווה, חייב אני לעצור הכל באותו רגע לעשות את זה? אוקיי, אני צדיק גדול, עסקן גדול. אחר כך אסיים את הארוחה שלי, אתקשר לחברה קדישא. אתה מבין מה אני שואל?

דובר 2: אוקיי, צריך לדעת, הוא מביא שהסיבה למה מת מצווה היא כי זו סיבה ולא תעלה ולא תעלה על העת. הרבנן חישב את המצווה כמצווה של... אני מתכוון השאלה היא, העשרה היא כמו כל דקה נוספת היא עשרה נוספת, אבל יש דבר כזה, לתנא שצריך לעשות את זה בו ביום. ולשון הפסוק היא, שיהיה בו ביום, אז אין בעיה שזה יימשך שעה יותר. אם כל הדבר, בינתיים הוא שוכב בבזיון. אז מה כל ההלכה שאתה יכול לעשות את זה היום גם? שניהם זה פשוט, זו הייתה ההלכה קודם גם. אני חסר הבנה בסיסית על מה מדובר בכלל.

דובר 1: אתה מבין שאני אומר, אולי לוקח כל המאות לוקח יותר. ראשית, מה רוצה הרמב"ם שאחר כך יעשו? הגמרא אומרת "כבוד הבריות", אגב.

יכול להיות שיש לזה קשר קצת עם המערכה בין החכמים עם מרדכי ואסתר שרצו לקבוע, ובסוף הם ניצחו. והם אמרו כך, יש להם מספיק ועוד מצוות, אל תפריע ללימוד, אל תפריע לסוף זמן, הבחורים יהיו לגמרי מבולבלים, כמו שהמשיגים אמרו. אני חושב כך. זה משהו סוד בכל העניין. נו.

הלכה ב — אחד הקורא ואחד השומע

דובר 1

אומר הרמב"ם הלאה, מה זה אומר קריאת המגילה? האם כל אחד צריך לקרוא אותה בעצמו? אומר הרמב"ם, לא, **אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו**. זה מעניין, קוראים לזה עדיין למשל בשופר, נתנו שם שמיעת קול שופר. זה אחרת. כאן העניין הוא קריאה, שיקראו את המעשה. לקרוא את המעשה אפשר דרך קריאה, או דרך ספר, או דרך ספר מוקלט כביכול. אפשר לקרוא דרך שמיעה. אבל החיוב הוא, זה נקרא מקרא מגילה. לא לשמוע מגילה. לא שום שופר, או קריאת שופר. זה שתוקע בעצמו גם יוצא על שמו.

דובר 2

אה, על זה היתה שם כל השאלה לגבי אנדרוגינוס, וזכותו יגן עלינו. חרש אפילו, וכדומה.

צריך לשמוע מבר חיובא

דובר 1

כתוב ברמב"ם, אבל השמיעה צריכה להיות ומי שהוא חייב בקריאתה.

דובר 2

מצוין, זה לא ממש ספר מוקלט. ספר מוקלט לא יוצאים, כי זה לא מדבר על שום אדם. אתה צריך לשמוע מכשר... קריאה זה אומר כן לקרוא. לא פשט שבכל דרך איך שתתקן את זה.

דובר 1

שומע כעונה זה אומר שהוא אומר אמן, ושומע כעונה זה אומר אפילו כשלא אומרים שום אמן. אבל כן, אני לא יודע. זו הלכה מעניינת. זה אומר, צריך, לכן הלימוד לא עובד כל כך טוב. צריך לשמוע, אפשר לשמוע או לקרוא, אבל הקריאה צריכה לעשות בר חיובא. אי אפשר לשמוע משהו אישה, משהו... אה, לא אישה, אישה אולי כן, אבל מקטן אי אפשר לשמוע. **לפיכך** זה נמי, כן? **לפיכך, אם היה קורא קטן או שוטה ושמע ממנו לא יצא.**

הגירסא של חרש

דובר 1

היתה גירסא שכתוב בה גם חרש, והגירסא שלנו לא כתוב, הגירסא שאתה צריך להיכנס לא כתוב חרש. על זה המגיד משנה עומד על כך, ואנחנו רוצים לדעת למה חרש, כי ב... איפה היה לנו חרש? בקריאת שמע היה לנו חרש. חרש זה הפוך גם. אה, קרא ולא השמיע לאזנו הרי יצא. אם כן החרש צריך להיות כשר. אה, מעניין.

אבל האמת היא לא כך, כי העניין של חרש הוא כי הוא כמו שוטה. זה קרא ולא השמיע לאזנו זה לא אותו דבר כמו... הוא עדיין לא יהיה אומר שחרש יהיה גם בעל חיובא. חרש הוא מין אחר של אדם. הרמב"ם לא הזכיר כאן חרש. לא קודם, לא כאן.

דובר 2

גם נשים, לפי הרמב"ם זה בטוח אשה.

דובר 1

כן, הסיבה שהרמב"ם לא מנה חרש היא כי זה מאוד נדיר שחרש יהיה זה שקורא ושישמעו אותו. חרש הרי היה אחד ש... כן, שוטה קטן יכול להיות הוא מין שוטה שיכול לשרוד כל קריאת המגילה, אבל חרש זה למה יותר דבר נדיר. כן.

דיון: האם אפשר לצאת מאשה?

דובר 2

ואתה אומר שלפי הרמב"ם, אשה יכול להיות כן שאפשר לצאת ממנה, נכון? כי אשה היא מחויבת, למדנו הרי.

דובר 1

יש את שיטת הבה"ג שהפוסקים מביאים, שאומר שאי אפשר לצאת מאישה. למה? כי הוא טוען שלאישה אין חיוב של קריאה, אלא של שמיעה. זוכר? זה תורה מעניינת. אוקיי, והולכים הלאה.

דובר 2

חיוב זה לא אותו דבר? פעם אחת אמרו אף הן באותו הנס.

דובר 1

כך אתה אומר, שכל הישר. אבל הבה"ג הקדוש סבר אחרת.

דובר 2

הוא מביא את זה לא הגהות מיימוניות? מפרש בה"ג?

הלכה א (המשך) — נשים וקריאת המגילה: שיטת הבה"ג

למה? כי הוא טוען שלאישה אין חיוב של קריאה, אלא של שמיעה. זוכר? זה תורה מעניינת. אוקיי, אנחנו הולכים הלאה.

חיובא זה לא אותו דבר? פעם אחת אמרו על אף הן באותו הנס, כך אתה אומר, שכל הישר. אבל הבה"ג הקדוש סבר אחרת. הוא מביא את זה לא הגהות מיימוניות? **מפרש בה"ג, נשים ועבדים פטורים ממקרא מגילה שהחייבין בשמיעה**. הבה"ג עשה חילוק מעניין. החילוק בנוי על שכל מסוים, כי בדרך כלל הסדר שהאיש קורא והאישה והילדים שומעים. אז הבה"ג טען שאכן מחויבים להביא את הנשים לקריאת המגילה, אבל זה לא אומר שהן עצמן, אם אין להן שומעים, הן פטורות. כביכול זה מה שהבה"ג התכוון לומר. אם לאישה אין מי שקורא לה, היא לא בבית המדרש, אין איש שיכול לקרוא היא פטורה. ממילא יוצא גם כמו חומרא שהאיש לא יכול לשמוע ממנה כי היא פטורה מהקריאה, והרמב"ם אמר שצריך להיות בחיוב בקריאה. אז על זה בשולחן ערוך כתוב שיש להחמיר ולא לשמוע מאישה. אבל פוסקים אחרים, יש מחלוקת גדולה של פוסקים.

"תבוא מארה" — על מה הולך המאמר?

איפה כתוב תבוא מארה על מי שאשטו? כן, זה כתוב על קריאת המגילה? לא, זה כתוב שם על ברכת המזון והלל, שגם יש דברים, או הוא אומר אפילו עוד, אם שומעים ממי שמחויב צריך לומר אחריו, אבל תבוא מארה היא כי זה בושה שהוא לא יכול בעצמו שום פסוקים. אני הרי אז זה כשהאישה היא כן מחויבת כראוי בחיוב, היה כן מחויב כראוי להיות. למשל בברכת המזון, אם שניהם שלושה, ברכת המזון ונשים זה מחויב.

הלכה ב — מצוה לקרות את כולה; זמן הקריאה; ברכות

מצוה לקרות את כולה. בגמרא יש שיטות שצריך לא לקרוא את כולה אלא מחלק מסוים שמדבר על הנס, שמדבר על כמו הפנטשליין. אבל ההלכה היא **מצוה לקרות את כולה**, מהתחלה עד הסוף. מתי המצוה? **מצוה לקרותה בלילה וביום**. פעמיים. פעמיים אחת ביום ופעם אחת בלילה. ההיפך, קודם בלילה ואחר כך ביום. נכון. כן. נכון. אומר הרמב"ם הלאה, מתי ביום ומתי בלילה, לא כמו שחרית שיש זמן או שתי קריאות שמע שיש זמן מדויק, אלא **כל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום**. והראשונים יש כן מי שרוצה לומר שהמצוה לכתחילה צריך לעשות ב... או נץ וכדומה. לא, כמה שיותר מוקדם, כמו כל מצוה. למה יהיה זמן? כמו כל מצוה, פעם שיש מצוה צריך לעשות את המצוה כמה שיותר מוקדם. כן, אני מתכוון כך.

ברכות לפני קריאת המגילה

וחוץ מזה, מאחר שזו מצוה מדרבנן, הרמב"ם כבר אמר שכל מצוות מדרבנן עושים גם ברכות. אפשר גם לעשות ברכות, כן. עושים ברכות. אומר הרמב"ם, הוא מונה את הברכות שאומרים קודם קריאתו בלילה. בלילה יש

עוזר לנו. והגמרא אומרת שצריך לומר את שניהם. אבל אני חושב שזה אולי הטעם.

הלכה ד — זמני הקריאה: מוקפות חומה ועיירות

אומר הרמב"ם הלאה, מה זה הזמן של קריאת המגילה? זמני הקריאה. אומר הרמב"ם כך, **איזה זמן קריאתה?** למדתי, זה אומר, הרמב"ם אמר קודם **קריאת המגילה בזמנה**. הוא אמר איזה זמן. הזמן מסובך. זה לא כמו למשל פסח, הוא אמר ההלכה **מצוה לאכול מצה בט"ו בניסן**. זה פשוט, אבל כאן הוא אמר **בזמנה**, כי הזמן מסובך, הוא צריך לומר את זה מאוחר יותר. אומר הרמב"ם, **זמנים הרבה תקנו להם**. חכמים תיקנו יותר מזמן אחד, זמנים מרובים, לכן זה **בזמניהם**. אז הזמן של פורים יותר גמיש, יש לו זמנים, כאן זמנים מרובים. נכון. **"ואלו הן זמני קריאתה"**, אלו זמני קריאתה.

כרך — מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

אומר הרמב"ם כך: **"כל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון"**, כל עיר שהיתה לה חומה כבר בימות יהושע בן נון, **"בין בארץ בין בחוצה לארץ"**, בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ, **"אף על פי שאין לה חומה עכשיו"**, זה נקרא **"עיר מוקפת חומה"**. עיר מוקפת חומה קוראים **בחמשה עשר לאדר**, זה מה שאצלנו נקרא שושן פורים, היום השני.

אומר הרמב"ם, ומדינה כזו נקראת בגמרא **"כרך"**. הגמרא אומרת **"כרכין קורין בחמשה עשר, ועיירות קורין בארבעה עשר"**. אומר הוא, עכשיו אתה יודע מה זה אומר כרך.

עיר — לא מוקפת חומה מימות יהושע

אומר הוא הלאה, **"וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע, אף על פי שיש לה חומה עכשיו"** — הוא אמר לנו כאן דבר צדדי, שאנחנו בכלל לא מסתכלים אם יש עכשיו חומה. עיר או כרך קשור לזה שהיתה לה חומה כשהעולם היה עולם. **"הרי זו קוראת בארבעה עשר"**, קוראים ביום הראשון כשאנחנו קוראים פורים, זה אומר הפורים של העולם. אומר הרמב"ם, **"וזה היא הנקראת עיר"**. זה נקרא עיר. זה אומר, עיר... אני מתכוון שכך זה אומר הרי "מוקף", כמו כורך, זה מוקף בחומה. לכן אני מתכוון זה נקרא כרך. ועיר זו עיר פשוטה. להוציא. כן.

הלכה ה — שושן הבירה: יוצא מן הכלל

עכשיו, אבל, אתה צריך לדעת דבר מעניין, יש יוצא מן הכלל מהכלל הזה. היום השני, שהוא מוקפות חומה, זה אפילו נקרא, כך כתוב במגילה, ששושן חגגה באותו יום פורים, וקוראים לזה שושן פורים. אבל אומר הרמב"ם דבר מעניין: **"שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע"** — אתה חושב ששושן מוקפת חומה, אבל לא, לשושן יש הלכה מיוחדת — **"הרי זו קוראת בחמשה עשר"**. למה? **"שבה היה הנס, שנאמר 'ונח בחמשה עשר בו'"**. בעיר שושן היה הנס, זה אומר שהיה אפשר הנס הוא אז כשסיימו, כשהצרה עברה לגמרי. **"ונח בחמשה עשר"** — כבר היה אפשר לנוח בחמשה עשר. כשמשוה עדיין קורה באמצע, עדיין יש טראומה, זה עדיין קורה. רק ה"נח", כשנחים, אז אומרים, "אה, היה נס גדול". כמו שאומרים ב"לשנה אחרת קבעום".

הוא מביא את **"ונח בחמשה עשר"** על... כתוב הלאה בפירוש שבט"ו עדיין היתה מלחמה, ועדיין לא סיימו. כך כתוב הרי במגילה בפירוש, שהאנשים שגרים בעיירות עושים י"ד, והאנשים שגרים... אני מתכוון שכתוב כמעט בפירוש במגילה, זה לא כתוב בפירוש, אבל בכל מקרה, כך לומדת הגמרא.

קושיא: למה תלוי הדבר בימות יהושע?

תרגום לעברית

והרמב"ם רוצה כאן בעיקר לומר שהגדר של מוקף חומה הוא מימות יהושע בן נון, אבל שושן יוצא מן הכלל, כי הוא מיוחד, שם היה הנס, נותנים לו דין מוקף חומה אף על פי שלא היה מוקף חומה מימות יהושע. שואל הרמב"ם קושיא, אם כך, **"ולמה תלוי הדבר בימי יהושע?"** מה קשור שהיתה חומה

גם שהחיינו, עושים את המצוה בפעם הראשונה. אומרים קודם **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו"** — במקומות אחרים הרמב"ם מסביר "מצותיו" לציית לחכמים, והם ציוונו על מקרא מגילה. ואחר כך השנייה היא ברכת השבח על הניסים, שהיא **"שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה"**, כמו הכלל שתמיד רואה מקום או זמן שקרה בו נס עושים ברכה. והשלישית היא ברכת הזמן, **"שהחיינו וקיימנו והגיענו"** לעשות את המצוה שוב. וממילא לכן ביום, הואיל ואתמול בלילה עשו כבר שהחיינו על הפעם הראשונה לקרוא את המגילה, לא עושים שוב שהחיינו.

מחלוקת: שהחיינו ביום

אנחנו נוהגים אחרת, כמו שתוספות אומר שעושים כן שהחיינו גם ביום, כי עיקר השמחה היא ביום, ואנחנו צריכים לכוון את המצוות האחרות שעושים רק ביום. אה, אה, אה, אנחנו קוראים שבשהחיינו צריך לכוון את המצוות האחרות היום. והסיבה היא כי כבוד היום עדיף, כי עם מקרא מגילה בא הרי עם משתה ושמחה, מתנות לאביונים, משלוח מנות, שקוראים במגילה, עושים בשעת מעשה. רבי יצחק אמר שהמגילה קוראים בסעודה. אבל על כל פנים, הרי ביום העיקר, אז זה כשאפשר לקיים את כל המצוות ברוחב, אז זה עיקר המצוה, ממילא יש שיטות שצריך גם אז לעשות שהחיינו.

חידוש: שהחיינו על זמן ועל מצוה

זה מעניין, כי שהחיינו זה אומר על מצוה חדשה, זה אומר גם על חשיבות חדשה של המצוה, שהמצוה מקבלת פנים חדשות. שהחיינו עושים בדרך כלל על הזמן שמגיע פורים, חוץ מזה אפשר לעשות על המצוה. כמו למשל ראש השנה, עושים פעם אחת שהחיינו בקידוש על עצם יום טוב, ופעם שנייה על תקיעת שופר. אם אתה אומר על מקרא מגילה שזה כבר נעשה, אבל אולי על הזמן עדיין לא עשו, או להיפך. או על המצוות האחרות, למשל משלוח מנות, בא גם שהחיינו, זו הרי מצוה הבאה מזמן לזמן. זה הגיוני לומר שצריך לעשות שני שהחיינו, לא משנה.

הלכה ג — ברכה אחרונה אחרי קריאת המגילה

אוקיי, בוא הלאה. **"במקום שנהגו לברך אחריה"**, מקומות שנהגים לעשות גם ברכה אחרונה אחרי קריאת המגילה, אומרים את הברכה, **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם האל הרב את ריבנו"** וכו'. הקב"ה שנוקם באויביו, ואומרים את זה בדרכים שונות, **הוא רב את ריבנו**, הוא נלחם בשבילנו, **הוא דן בשבילנו, הוא נוקם בשבילנו, הנפרע לעמו ישראל**, הוא משלם לאויביו, **והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, הנפרע לנו מצרינו**, הוא משלם, במקום שהיהודים משלמים הוא משלם עונש לאויביו, **מכל צרינו, האל המושיע**. כן.

חידוש: שני חלקים בברכה

זה נראה הרי כשהמחבר מספר כך, כי נראה הרי שהברכה אומרת שני דברים. אחד, שהקב"ה מתייצב בשבילנו, הוא נלחם את המלחמות שלנו, ושלושה שמות נרדפים לאותה רעיון. זה אולי חלוקים, רב דן, דין, זה אומר שיש לנו טענות, כן, אנחנו סוברים שאנחנו צודקים. הנקמה אני זוכה. הנקמה לא אומרת סתם נקמה, הנקמה אומרת שאני סובר שאני צודק, מגיע לאותו אדם מכה שהוא יתייצב בשבילי. אחר כך יש שהוא משלם בחזרה. זה לא אותו דבר. כי אני רואה שיש ו', כן? **הרב והדן והנוקם**, אחר כך כתוב שוב **הנפרע והמשלם**. אז, זה אומר, הוא מתייצב בשביל הצד היהודי בריב ובמלחמה ובקרב, ואחר כך, חוץ מזה, משלם בחזרה מה שמגיע להם, לא מצדנו, מצדו אפשר לומר, כביכול מצד הצדק, מבין מה אני אומר? ראובני, פשט יש לי טענות עליו, אני מתייצב בשבילך. נפרע לנו זה אותו אדם הוא רשע. מגיע לו גמול, כמו שמתאים לרשע.

וזה ברכה ארוכה, היא מתחילה בברוך, והיא מסתיימת גם בברוך, **ברוך אתה ה'!** ועל זה יש גם שתי לשונות. אומרים לשון כפולה. זה גם אולי נגד שני הדברים. **הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם**, זה הדבר השני. **והאל המושיע**

אה, אתה אומר תענית אסתר? כן, לפי השערת. אני לא יודע. אוקיי, אמור את הרמב"ם הלאה. אוקיי.

הלכה ו: בני כפרים — הקדמת קריאה ליום הכניסה: Speaker_1

אז זה זמן אחד? זה שני זמנים. זה שני זמנים. וזה שני זמנים. יש עוד זמנים. אומרים שלזמנים יש זמנים הרבה. זה עוד.

אומר הוא כך, יש דין. יש שכל הדינים הללו הם באזורים, דינים באזורים, בני כפרים. אנשים שגרים בכפרים. כן, כפר. מה לשון כפר? כפרים.

שאינו מתקבצין בבתי כנסיות אלא בשני וחמישי. אנשים שגרים בכפרים, הם עסוקים שם בשדותיהם, הם לא באים לבית המדרש אלא בשני וחמישי, שאז באים כי קורין קריאת התורה, כי אז יושב בית הדין. יש הלכות שונות שקורות בשני וחמישי, אז עושים תעניות אם לא ירד גשם.

תקנו להם, תיקנו החכמים, במקום שבני הכפר ישארו בכפר הקטן שלהם ויקראו מתי שחל פורים, שיקדימו ויקראו את המגילה **ביום הכניסה**, ביום שהם נכנסים לעיר. כלומר, העולם מקדים את הקריאה.

דיון: איפה קוראים בני הכפרים?

נראה לכאורה לא שהם בכלל לא בבית הכנסת. הם נכנסים לעיר, ושם יש בית כנסת בשני ובחמישי. איך קוראים? לא בכפר, הם קוראים בעיר. מעניין. בעיר יש פורים של בני כפרים שבוע לפני פורים.

אני חושב שהמשמעות של המילה כפר היא לא עיירה קטנה. המשמעות של המילה כפר היא שיש עיר, וסביב יש כמו חוות. אנשים גרים בחוות, אלה מגרשי הערים, שדות. אנשים גרים שניים, שלושה יהודים כאן, שניים שלושה יהודים שם.

אבל בטוח שהיהודים החנוכיים שגרים בעיר ישתתפו ביום טוב של בני הכפר. הם קוראים להם, או אני לא יודע מי קורא.

ואם יש כפר שהיה מוקף חומה מימות יהושע, באים לעיר הגדולה אחר כך? לא, אין דבר כזה כפר מוקף חומה. כפר אינו מקום מוקף חומה. כפר הוא עיירה, שדות. כפר פירושו עיר הפרזי, והטבע של בני הכפרים הוא שהם מביאים כל הזמן, בשני וחמישי בעיקר, ימי שוק, הם מביאים לעיר אוכל שגידלו בחווה שלהם. זה בסדר.

מעניין, יש מילה שנקראת ספר. ספר פירושו בקצה העיר, ערי הספר. אולי הוא מתכוון עכשיו רק בארץ, ובגבול הארץ. לא רק מה זה כפר. לא, כפר פירושו משהו... אבל כפר פירושו סתם השדות.

זוכר, את הנחלות חילקו כך. נתנו ערים, ואחר כך נתנו בחוץ את מגרשי הערים, שם יעשו שדות, יעשו כרמים. גם שם לא ראינו שיש עיר, ולידה יש כרם, אלה הכפרים שבהם עסוקים בשדות.

אני רק אומר, הם באים בקביעות, זה לא שצריך להיגרר לעיר בשביל זה. עבודה של כפר היא שהוא בא בקביעות לעיר. הוא קונה ומוכר. יש בית כנסת, אבל יש בית כנסת של העיר. כפר שייך לעיר. כפר הוא... אני מתכוון, הם לא יכולים למכור עגבניות אחד לשני, כי כל אחד מגדל בעצמו עגבניות. הם באים לעיר והם מוכרים שם, כולם מוכרים את העגבניות שלהם.

נו, הרמב"ם הלאה.

הלכה ז: חשבון הימים — מתי מקדימין בני הכפרים

אז ממילא הם מקדימין וקורין **ביום הכניסה**. אני אצטרך לעצור בזה. אז, החכמים עשו להם טובה, שלא יצטרכו להיגרר לעיר באמצע יום שלישי פורים, יכולים לבוא ביום שני.

כן, הרמב"ם עושה חשבון, **אם חל יום ארבעה עשר בשני או בחמישי...** אין בעיה, קורין בו **ביום**. קורין בו ביום קוראים כן באותו יום. לכתחילה בטוח, זה לא משנה, אין זמן אחר. **ואם חל ביום אחר חוץ משני וחמישי,** מקדימין וקורין **בשני או בחמישי הסמוך לו ביותר**. זה היום שהכי קרוב לו.

מימות יהושע? אם היה כל הערים שדומות לשושן הבירה, היה מין גדר אחד. נכון. אבל זה מאוד מוזר, זה הולך לאחור. שושן, זה לא הולך עם שום חומה מימות יהושע. זה הולך עם ימות יהושע, ורק שושן יוצא מן הכלל. אז מה הפשט? מה הקשר לימות יהושע?

תירוץ: כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל

אומר הרמב"ם, **"כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותה הזמן"**. הרי יש כאן בעיה שנס פורים קרה בחוץ לארץ, זה קרה איפה שיהודים גרו לא בארץ ישראל. למה יהודים גרו במאה ועשרים וחמש...?

Speaker_1

למה? כי ארץ ישראל היתה חרבה. ארץ ישראל היתה חרבה באותו זמן. רוצים אנו דווקא להחזיר כבוד לארץ ישראל.

הרמב"ם לא שואל למה הולכים על ארץ ישראל, הרמב"ם שואל למה הולכים על הזמן הרחוק. כלומר, כשאתה אומר כרכים המוקפים בימי אחשוורוש, כמו שושן, זה הגיוני, כי הערים היו אז. אבל זה לא מתאים לנו לעשות כך. למה לא מתאים לנו לעשות כך? כי יצאה בושה גדולה לארץ ישראל.

כמו שכל אחד יודע, מהי העיר היהודית? ירושלים, ארץ ישראל, אני יודע, יהושע בן נון שכבש. זה הדבר הגדול. לצערנו, בזמן אחשוורוש ארץ ישראל היתה חרבה, בדיוק לא היתה שום חומה. אם נעשה את החומה מימות אחשוורוש, יצא שארץ ישראל אינה כרך, וזו בושה ארץ ישראל שלא תהיה כרך.

ממילא אמרו להיפך, ארץ ישראל היא כרך. וממילא, כל הערים גם שהיו אז כרך. אבל לא תלו את זה במתי ארץ ישראל התחילה, מתי כיבוש ארץ ישראל, בימי יהושע. והיה חשוב כאילו ערים המוקפות. אז חושבים כאילו ערים המוקפות. אה, זה חרב? פורים אומר שזה בנוי, זה יהושע בן נון נמצא כאן. **אף על פי שאינו עתה חרבים,** אפילו עכשיו, בזמן שהשאלה היא על עיר בארץ ישראל, הרי **הן מוקפות מימות יהושע, ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה.**

חידוש: פורים כתחרות לארץ ישראל

ממילא, בגלל זה חשבתי שזה אומר קצת יותר, שכל העניין של נס פורים הוא קצת תחרות לארץ ישראל. יהודים לא גרו אז בארץ ישראל. עושים עכשיו נס על משהו שקרה לא איפה שיהודים שייכים. רוב הנסים קשורים ליהודים. יהודים מתיישבים באיזו ארץ אחרת, ויש להם עוד דעה, עושים עוד ימים טובים על זה, הם לא מפייסים את ארץ ישראל עם הכנסת ארץ ישראל למעשה.

חידוש: תענית אסתר כזכרון לחורבן

כמו שחשבתי אולי פשט חדש, אולי זה גזירה שווה, זכרון הצרות שלמדנו בפרק הקודם בסוף הלכות תענית, שהרמב"ן אומר שצריך לזכור את חורבן בית המקדש, חורבן ירושלים. מפני שצריך לעשות תשובה.

אולי מתכוון הרמב"ם לומר שאף על פי ששמחים מאוד שהקב"ה הציל את היהודים, צריך לזכור שירושלים חרבה, וצריך להתפלל אולי בגלל זה יש תענית אסתר.

עכשיו תופס אני פשט חדש בתענית אסתר, כי הרמב"ם אמר שכל התעניות הן לזכר ירושלים, ותענית אסתר היא מנהג. מה הקשר? אולי הפשט הוא, אם עושים יום טוב, איזו הצלה מהגלות, צריך לזכור שזה לא מספיק, הרי ישראל חרבה. אנחנו רוצים בעצם להיות בארץ ישראל שחרבה, כדי לעשות זכר, לעשות זכר שמה כאילו, צריך לזכור את ההשגחה אם אשכח ירושלים תשכח ימיני, צריך לעשות זכר לירושלים.

ואיך עושים זכר לירושלים? פורים. באמצעות זה שעושים את הדין של מוקף חומה ומותר שנייה, ובאמצעות זה יהודים יזכרו שפורים אינו שלמות, וצריך עוד להגיע למוקף חומה. אבל עשו לפנים ולאחור, כמו תקיעות שאני לא יודע.

Speaker_2

פרסומי ניסא לא פירושו דווקא שצריך להיות עשרה אנשים ביחד קוראים, אלא שזה יום טוב בעיר, שכל אחד משתתף שזה יום טוב. והרמב"ם לא פסק בכלל עכשיו. הרמב"ם אמר קודם שהכל נדחה בגלל קריאת המגילה, משמעותו תלמוד תורה. הגמרא אומרת הסיבה בגלל פרסומי ניסא. אז נראה שהרמב"ם סובר שפרסומי ניסא לא חייב דווקא להיות עם עשרה אנשים. לא, למשל בחנוכה יש פרסומי ניסא שהאנשים בכל

הלכה ז (המשך) — כפר שאין בו עשרה בטלנין

פרסומי ניסא לעומת תקנת זמן קבוע

פרסומי ניסא פירושו שאנשים קוראים את המגילה מביא אווירה של פורים, של פרסום הנס, לא דווקא מנין. אבל התקנה לעשות יום מיוחד, על זה תיקנו רק באופן שכאשר עשרה אנשים אומרים, אז זה מעכב. כלומר, פחות מזה לא יורדים. יכול להיות שפורים הוא ממילא מספיק מרגש, ממילא אפילו פחות מעשרה יש מצב של פורים. זה הטעם הפשוט של החילוק הזה.

פשט ב"כפר שאין בו עשרה בטלנין"

הלאה אומר הרמב"ם, "כפר שאין בו עשרה בטלנין, ואין בני הכפרים נכנסין לעיר בשני ובחמישי". כל ההלכות האלה הן עיירה שנכנסים לעיר בשני ובחמישי. ממילא עושים את זה קל יותר. זה לא פשט שזה דין סתם בכפרים, אלא זה דין בכפרים כדי לעשות קל יותר.

אני חושב שהמילה היא כך: בכל כפר קטן ביותר אין עשרה בדרך כלל. כפר הוא יהודי אחד גר בשדה. אבל בני הכפרים מתכנסים בעיר. כל מי שגרים בכפרים מפוזרים מתקבצים. אם לא באים, אין הבדל, אז הוא ממילא יבוא בפורים. אז אם הוא בא בפורים, הוא כבר ייכנס ב"ד.

עכשיו, מה שאולי טריק למי שרגיל ונוהג להיכנס לשמוע קריאת התורה, תיקנו שפורים מתחשבים מאוד בהם. הוא לא יבוא לשמוע קריאת התורה, הוא יכול לבוא גם לעסקים שלי. לא, אבל כתוב ברור, הוא מתכנס בבית כנסת. הוא בא, הוא בא.

הלכה ח — עיר שאין בה עשרה בטלנים: הגדר של "עיר" לעומת "כפר"

מה השיעור של "עיר"?

אומר הרמב"ם, "ואם אין בעיר עשרה בני אדם?" אם כל הכפרים באים לעיר למכור את הדברים שלהם, אבל בעיר אין... אה, בעיר זה השיעור. מה שהוא אומר הוא כך: עכשיו צריך לדעת מה השיעור. כלומר, אומרים שיש כפר ועיר. כרך מובן לכולם, יש חומה. אבל עיר וכפר יכול להיות בעצם אותו דבר. שניהם עיירה. כשאומרים כפר זה כפר, אבל טכנית, יכול להיות אותו דבר. צריך לדעת משהו שעושה עיר וכפר.

כלומר, קודם אמרו שלעיר יש בית כנסת. אוקיי, אבל כאן רואים שזה לא מספיק. בית כנסת, אבל צריך להיות בית כנסת קבוע. קביעות זה כמו אנשים לומדים תמיד. לא כמו לומדים תמיד, לא כמו לומדים, כמו שיש מנין תמיד. עשרה בטלנים שמוכנים. מה פירוש? שתמיד בבית המדרש, שתמיד שם כשצריך משהו בשביל קדושה. יהודי רוצה לומר קדיש, יש לו עשרה בטלנים שמסותבבים בבית המדרש.

דין הגמרא: עיר שאין בה עשרה בטלנים

אומרת הגמרא, עיר שאין בה עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת לצרכי ציבור — לצרכי ציבור פירושו לומר קדיש וקדושה, וכן הלאה — הרי היא ככפר. ומקדימין וקורין בימי קריאתה, יכולים לקרוא מוקדם, הם הולכים למקום שיש מנין וכדומה.

מה זה "בטלנים"?

זה דבר מעניין, כי אנחנו רואים כאן שבדרך כלל בטלנים הם הפוך מקבועים. בטלן הוא מי שאינו קבוע. לא, בטלן לא פירושו כך. בטלן פירושו בטל ממלאכתו. אוקיי, זה הרג את הבדיחה שלי. רציתי לומר את הבדיחה שלי. אוקיי. לא, ראיתי שהוא מביא תורה שלמה מהרבי.

זה דבר מעניין. כן, בטלנים פירושו בטלים ממלאכתם, והם קבועים בבית הכנסת. זו עבודתם, הם עושים את צרכי הציבור.

למה צריך בטלנים?

הרמב"ם הולך לתת את הפרטים. כיצד? איך יוצא? אני רואה שהרמב"ם עשה כאן דבר כזה, כך אני חושב. אני רואה שהראב"ד אפילו קצת כועס, לא תפסתי בדיוק מה הטענה שלו. אבל, כן, רואה אתה כאן את הראב"ד? יש לו כאן ראב"ד. אה, אחר כך, סליחה, לא כאן.

הראב"ד חולק על שבת. המשנה עמדה ש... המשנה אמרה כלל. אה, המשנה גם הולכת כך. המשנה אומרת, סליחה, המשנה נותנת את הכלל, אחר כך נותנת המשנה את כל הדוגמאות. מעניין למה צריך לחשב את כולם, והרמב"ם מחשב את כל זה כמו המשנה.

אם חל להיות באחד בשבת, הולכים לפני כן, כי כבר מאחד עשר אפשר לקרוא. אז אם חל להיות באחד בשבת, אפשר ללכת כבר עד יום חמישי לפני כן, שהוא יום אחד עשר. יש הקדמה של י"א, מפני שהרחוק ביותר שאפשר להיות מיום הקריאה הוא יום ראשון. יום הקריאה יוצא ארבעה ימים לפני... במקום לעשות יום אחר כך, לא עושים אחר כך, במקום לעשות יום שני ואחר כך, אחר כך עושים את ארבעת הימים לפני כן יום חמישי. כך יוצא י"א.

חל להיות ברביעי קורין בשני שלפניו שהוא יום שלשה עשר. חל להיות ברביעי קורין בשני שהוא יום שנים עשר. הוא אמר, הכל מקדימים. איך מגיעים לי"א?

הלכה ז: דין עשרה בקריאה מוקדמת

אומר הרמב"ם, וכל אלו שמקדימין וקורין קודם ארבעה עשר, אין קורין אותו בפחות מעשרה.

ההלכה שעושים זמן נוסף לבני הכפרים, היא כאשר עשרה אנשים ויותר. עשרה אנשים נותנים הלכה נוספת שהם מקבלים יום טוב מוקדם, שהם מקבלים קריאת מגילה מוקדמת.

דיון: מה פירוש "אין קורין בפחות מעשרה"?

מה שזה אומר הוא שצריך לקרוא עם מנין. לא זה כתוב כאן, לא זו המשמעות. לא, לא אחר כך. לא, לא, לא, זה דבר אחר. זה דבר אחר.

אמרתי, היו מפרשים שרצו לדחוק את זה כאן. אבל מה שכתוב כאן הוא הלכה, שאם קוראים, לא כתוב ברור על... אם פורים עצמו לא צריך מנין, אבל אם מקדים צריך מנין, למה? כי אתה מבין בעצמך, הרי זה פורים, האם זה פורים. אבל אתה עושה פורים נוסף, הלא, אי אפשר לעשות ליהודי אחד לבדו. צריך להיות "אין קורין אלא בפחות מעשרה". צריך לקרוא את המגילה עם עשרה אנשים ביחד, אז זו נעשית קריאת מגילה. זו הלכה שכתובה בגמרא.

יש שיטה בגמרא שאומרת שאפילו פורים צריך מנין, אבל הרמב"ן לא פוסק כך. הרמב"ן אומר שדווקא אם זה מוקדם, אז צריך מנין.

Speaker 2

אני מבולבל. שוב, בני הכפרים, הסיבה שהם באים לעיר לבית הכנסת, אני יודע עושים שוק, אבל אין בית מדרש בכפר, נכון? בגלל זה הולכים לקריאת התורה בעיר.

Speaker 1

כי משתתפים עם עשרה אנשים בעיר. הוא לא משתתף עכשיו, הוא בא לעשות את החג שלו, כי האנשים בעיר הולכים לעשות פורים בזמנו. צריך להביא עשרה. אולי הוא יכול לקחת עשרה אנשים משם? אני לא יודע, הוא לא אומר.

מחלוקת רמב"ם וראב"ד: האם צריך עשרה בזמנה?

על זה אומר הראב"ד שהמצווה לעשות בעשרה היא לאו דווקא בני כפרים, אלא כל אחד צריך לעשות בעשרה.

זה אני אומר, זו מחלוקת בגמרא. כשלא בזמנה כולם מודים שצריך להיות בעשרה. רב אסי טען שאפילו בזמנה צריך עשרה. וכתוב בגמרא שרב חשש אפילו מרב אסי, אף על פי שנתן חילוק, חשש. הבין רב שצריך... זו מצווה, זה לא מעכב, אבל זו מצווה.

למה הוא לא כפר?

למה? למה הוא לא כפר? כי הוא עיר. כי הוא לא נכנס לעיר שליד. הוא בעצמו העיר. לשם באים אנשים מהכפרים למכור, או שם יש את בית הכנסת. הוא לא כפר שתלוי בעיר. כמו שהוא הולך לשם... אין לו אפילו עשרה אנשים שבאים לבית כנסת. אין לו אף פעם מנין באותה עיר. אין לו בית כנסת.

מתי האנשים בעיר קוראים מגילה?

עכשיו השאלה, מתי האנשים בעיר יקראו מגילה? שמונת האנשים שגרים בעיר, הם יקראו את המגילה? לפי הרמב"ם זה מסתדר טוב, כי אפשר לקרוא את המגילה גם לא עם עשרה אנשים, אלא בני כפרים לא יכולים לקרוא כשיש להם מנין. אלא בזמנה, כשקוראים בזמנה לא צריך להיות מנין. אז שמונת האנשים ידעו מתי הם יקראו את המגילה.

אני אומר לך שאתם אין לכם שם של כפר והוא יכול עכשיו להחליט שאתם הולכים לעיר. הוא לא יכול ללכת לעיר אחרת ביום אחר. נכון. למה לא? לכן לא הבנתי, שהסיבה לבעיה כאן היא כי אין להם מנין, כי במשמעות עצמה מנין יכול ללכת לעיר עם מנין, בעיר אחרת.

התירוצ הוא לא, אבל להיכנס לאנשי עיר גדולה, פחות מעשרה אנשים אין להם בכלל כלום. החכמים לא תיקנו עבורם. את התקנה לבני כפרים תיקנו לכפרים, לא לעיר. ועיר זה משהו לא ברור. והיה עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר.

דיון: למה הוא צריך לקרוא ביום י"ד?

אני עדיין לא מבין. אולי צריך לומר את הפשט שאין מנין? ממילא הוא חייב לקרוא בי"ד, כי רק בי"ד יוצאים בלי מנין.

הר"א באמת לא מבין את זה, נכון? מה אומר הר"א? אבל אני לא הבנתי. זה בירושלמי ואין לו טעם. למה? מה רע להיות פחות מעשרה אנשים? ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום, הוא לא כפר, הוא לא עיר.

כך חשב הר"א, כמו שאמרתי, שכדי להיות עיר צריך להיות עשרה בטלנים, אחרת הוא כפר. פחות מעשרה אנשים, נגיד כך, עשרה אנשים שאינם בטלנים זה כפר, עשרה אנשים שהם בטלנים זו עיר. ומה זה פחות מעשרה אנשים? כלום. ממילא הוא לא, הוא חייב לקרוא, הוא חוזר להיות כמו עיר גדולה. הוא צריך לקרוא דווקא ביום ארבעה עשר. לא ברורה ההלכה אז. הר"א לא הבין את זה. אז מה אעשה שהר"א לא הבין את זה עם עצמו להבין?

הסברות המפרשים

מאז שהר"א לא הבין את זה, עברו כמה מאות שנים עם כמה אלפי מפרשים, ואפשר כבר לראות איך מבינים את זה. הם מבינים את השאלה. או שאומרים שהיה צריך מנין, אבל לכאורה קודם לא נראו כך. קודם למדו קודם, שרק בני כפרים צריכים מנין. אבל כשאדם קורא בזמנו... שוב, אתה מדבר עכשיו בזמנו. אה, זה יהיה בדיוק, ואין קורין אלא בארבעה עשר, כי אז לא צריך מנין. נכון, נכון, זה רוצים חוקרי הירושלמי לומר.

אה, זה יהיה עקבי עם שיטת הרמב"ם. זה לא מסתדר, כי... כלומר, צריך להוסיף חידוש שהמנין חייב להיות מבני הכפר. אי אפשר לצרף עוד אנשים למנין, או לאסוף כמה כפרים. אפשר לקחת כמה אנשים, זה בטוח טוב. אה, אז הם יקבלו דין כפר. אולי באמת, אבל אם קוראים בלי מנין, זה מה שהר"א אומר, אם היו בני עיר שמונה, שמונת האנשים יתאספו ויקראו מגילה. אבל ההיתר הוא רק ביום... אבל זה לא הלכה, זה אנחנו כבר יודעים קודם מהגמרא כאן בבבלי.

כן, זה פשוט. נראה כאן שמשו, לכאורה מצד אחד תקנתו היא עיר, זה לכאורה הפירוש, תקנתו היא עיר, הוא לא כפר. מצד שני, מאחר שהוא עיר, הוא לא יכול להשתמש בהיתר של כפרים לקרוא קודם, אף על פי שעשרה אנשים זו לא בעיה, הוא יכול למצוא עוד שני אנשים או ללכת לעיר, הוא לא יכול מאחר שהוא עיר. מצד שני, אין לו עשרה בני אדם, אפילו לא רק עשרה בטלנים אין לו, אין לו עשרה אנשים גם לא. אולי מתכוון שאין לו עשרה

אני חושב שהפשט הפשוט הוא פשוט מאוד, שעכשיו אמרו שעיר היא מקום שיש בו בית כנסת. עכשיו צריך לזכור, רוב האנשים שעובדים לא יכולים לבוא לבית הכנסת כל השבוע. זו המשמעות, אמרו שקריאת שמע עומד על הגגות והוא קורא קריאת שמע וכדומה. הוא קורא קריאת שמע, אבל הוא לא בא לבית הכנסת.

תרגום לעברית

כדי לעשות בית כנסת, ואיך אפשר לעשות בית כנסת? צריכים להיות עשרה יהודים, ומשלמים להם לכאורה על כך, או אולי הם זקנים, מה שזה לא יהיה, הוא משלם להם על כך, או שיש להם כבר מספיק כסף אחרת, מה שזה לא יהיה. הם לא צריכים לעבוד, הוא יכול להיות שלוש פעמים ביום בבית הכנסת. זה הפירוש של בטלן.

ראיה מירושלמי — רבי יהודה

הוא מביא ירושלמי, אמר רבי יהודה, כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמידינו, כלומר מעשרה בטלנים. והרמב"ם בפירוש המשניות שלו הסביר, מה פירוש "אין אנו צריכין לתלמידינו"? שמי שיש לו גדולת תורה צריך דווקא להיות "שאיין אנו צריכין לתלמידינו", כי הוא יושב ולומד.

אומר הרמב"ם, לא, כשיושבים ולומדים, כשצריך עוד ללמוד, אי אפשר כל הזמן ללכת לבית הכנסת. הוא עסוק. כשרב יהודה כבר ידע את כל התורה, הוא רק היה צריך לחזור, אבל הוא כבר ידע, אז היה לו זמן ללכת לבית הכנסת שלוש פעמים ביום.

כשבית המדרש צריך מנין, אי אפשר לבטל את היהודי שיושב ולומד חושן משפט, אבל היהודי המבוגר שלומד קצת חק בצד, אפשר לומר לו, "בוא, אמור אמן". או יהודי שכבר למד, רב יהודה, הוא כבר ידע את כל התורה, אז הוא יכול.

עשרה בטלנים כסימן לעיר גדולה

אני חושב שעשרה בטלנים אומרים כן, לא רק שזה דין בבית הכנסת, אלא זה גם עושה אותה לעיר גדולה. תארו לכם עיר שהיה בה מספר מכוני של אנשים, כל אחד תרם לקהילה, כך שיכלו לשלם לכמה בטלנים שיחזיקו את בית המדרש. אז מקום שאין בו... כשאומרים שלעיר ההיא אין כולל, זה לא גנאי אלא שאין שם כולל. זה אומר שזו עיר קטנה שעדיין אין בה צורך בכולל, עדיין אין מספיק אנשים.

כל יהודי רוצה שבעירו יהיה בית כנסת. כדי לקיים את בית הכנסת, צריך להיות שם מנין. אבל איפה מוצאים מנין? אה, יש אנשים שהם יכולים להרשות לעצמם, או משלמים להם, או שיש כך סתם מעצמו. כן, טוב מאוד.

תובנה על ניהול בית כנסת

כלומר, מי שיש לו ניסיון עם בית כנסת יודע שאם המתפללים מרגישים שבית הכנסת צריך לבוא אליהם, זו בעיה. בית הכנסת צריך לדעת שיש להם עשרה בטלנים, ומי שבא זה כי הוא רוצה לתפוס קצת דבר שבקדושה. לא צריכים לבוא אליך. צריך להיות, צריך להיות, אתה צריך לדעת שהאזור שלך כבר דין עיר, זה לפחות עדיין כפר, כי אין עשרה בטלנים. לא ניכנס לפרטים על מי מדברים.

הלכה ח (המשך) — עיר שאין בה עשרה בני אדם

הדין: תקנתו קלקלתו

אז אומר הרמב"ם הלאה, אם אין בעיר עשרה בני אדם, מה קורה אם לעיר אין עשרה... בכלל אין עשרה אנשים. עשרה אנשים, אה. לא רק שאין עשרה בטלנים, אין מנין בכלל. נכון, אז תקנתו קלקלתו. זה שאין לו עשרה אנשים, הקלקול שלו, כלומר כך צריך ללמוד זאת, כמו שקלקלתו היא תקנתו.

אז מאחר שאין לו עשרה אנשים, בדרך כלל כשלעיר אין עשרה אנשים היא קיבלה את הקולא שאפשר לקרוא מאחד עשר, אפשר לשחק עם הזמן. וכאן היית חושב שמאחר שאין לו עשרה אנשים הוא גם יהיה כמו כפר, אבל לא, כי הוא עיר שאין לה עשרה אנשים, אבל כפר הוא לא. הוא עיר שאין לה עשרה אנשים.

דיון: מה זה "מלכות"?

אז איך מרדכי מקבל כאן את בית המן? הייתה קצת מלכות. לפי מרדכי, הוא אומר, קצת מלכות. קצת מלכות פירושו בזמן בית המקדש כשמישך כאן.

הרמב"ם אומר ברור, "דרך אגב", הוא מביא לשון הרמב"ם בפירוש המשנה: **"בזמן שידינו תקיפה ויש בכוחנו לקיים את המצוות בשלימות, וזה לא יהיה מחיבור התלמוד עד שיבוא המשיח"**. הרמב"ם אומר ברור שזה עם משיח.

חידוש: כוונה חדשה למה משיח צריך לבוא

צריך לדעת דבר חדש, כוונה חדשה, למה משיח צריך לבוא? כדי שנוכל לעשות את המגילה ב"א, ב"ב, ב"ג. יש בזה איזה ענין גדול.

אז לא רק "ימי הפורים לא יבטלו", אלא עוד יתווספו ימי פורים. אני מתכוון שזה כבר היום התווסף, כל החדרים עושים כבר י"א, י"ב "מסיבות". אוקיי, עושים ח"י אייר, פורים שפיל של רבי משה. יתווסף הרבה, הרבה מאוד ימים טובים, יפול מהשיחה. "מועדים חדשים".

סטייה: "אי הנוחות" של הגמרא עם בני כפרים

"בכל מקרה", טענתי קודם שיכול להיות שרואים בגמרא כל הזמן "אי נוחות" מסוימת עם ההלכה של בני כפרים. הגמרא מתלבטת איך הם יכלו לשנות, הרי "אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו". יכול להיות שחכמי התלמוד, התנאים המאוחרים, "מסיבה כלשהי" לא היו "מרוצים" מהענין של בני כפרים, והם חיפשו תירוצים לבטל. יש תמיד דברים כאלה.

מסקנה: בזמן הזה — רק שני זמנים

בזמן הזה מה? האם בני כפרים ובני עיירות קוראים ב"ד? או האם בני כפרים... כרכים נשאר רק חילוק אחד בין כרכים ועיירות. בכרכים ועיירות. אין כבר זמניהם, יש פשוט זמנם. שניים.

הלכה י: בן עיר שהלך לכרך

הלכת הרמב"ם: הולך לפי דעתו לחזור

אז אומר הרמב"ם הלאה, **בן עיר שהלך לכרך**. עכשיו הולכים לדבר על מי שהלך ממקום אחד לשני, כמו שהיו לנו הלכות דומות במקומות שיש מנהגים, מה ערב פסח או בתענית. **בן עיר שהלך לכרך, ובן כרך שהלך לעיר**, איך הוא עושה עכשיו? לפי המנהג שלו, העיר שממנה הוא בא, או איפה שהוא עכשיו? **אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן הקריאה**, בעצם הוא רצה לחזור לעירו, למשל הוא אחד ממקף חומה והתוכנית שלו הייתה להיות שם בשושן פורים, הוא התעכב, **קורא כמקומו. אם לא היתה דעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה**, אז **קורא כאנשי המקום שהוא שם**.

חידוש: יוצא מן הכלל ממקום שנהגו

ההלכה היא יוצא מן הכלל לכאורה, מדברים על זה, המפרשים, זה יוצא מן הכלל גדול מהדין של מקום שנהגו. בדרך כלל, מקום שנהגו צריך להתנהג גם לפי המקום שהוא נמצא בו. אבל בדרך כלל אומרים את זה על איסור, למשל לא לעשות מלאכה, להתענות עם הציבור. כל אחד בעיר, אנחנו יודעים שהוא חסר מקריאת המגילה? כן, כל היהודים במגילה והוא לא קורא כי הוא הולך לקרוא מחר.

התירוץ הוא שבפורים יש כזו אהבת ישראל שלא מפריע שיהודי אחד לא בא. אומרים, כן, בוודאי הוא ירושלמי, הוא הולך לקרוא מחר.

כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו

איך מחזיק? אומר הרמב"ם הלאה, מה נקרא כרך? אם יש שם עיר המוקפת חומה, אבל אחר כך בנו עוד ועוד לעיר, סביב סביב, מה הגדר? אומר הרמב"ם, **כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו**, וגם בירושלים היה הגדר, דברים שונים, כל מה שרואים מירושלים. **אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה, הרי זה ככרך**. אם אין כמו שיש אלפים אמה, זה תחום שבת, שזה כבר בחוץ עם זה, **הרי זה ככרך, וקורין בחמשה עשר**.

הלכה יא: עיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

הלכת הרמב"ם: קורין בשני ימים

בטלנים, אולי זה המשמעות. וממילא, בסתם הוא חייב לעשות כמו עיר גדולה.

"דבר פורימי"

זה דבר מצחיק, זה דבר פורימי, שהעיר הקטנה ביותר היא גם כמו העיר הגדולה. כן, צריך להבין בדיוק. יכול להיות שמכפר אין לנו ציפייה שיהיה שם מנין. שם גרים חקלאים שעסוקים בשדה, ואנחנו מרוצים שהם באים פעמים בשבוע לעיר להחזיק את התפילות.

אבל עיר, זה מעין קנס כזה, עיר צריכה כן להיות לה עשרה יהודים. למה זה כל כך מפריע? זו עיר. אפשר להיפגש כאן, זוגות יעשו חתונה כאן, כן, בנה, תביא אנשים. כבר זה הסדר שכך זה קורה.

הלכה ט — במה דברים אמורים: בזמן שיש להם מלכות

הרמב"ם הלאה, **במה דברים אמורים**, כל ההלכות שלמדנו עכשיו, שהחכמים עשו תקנה מיוחדת לבני הכפרים שיכנסו קודם, כי האנשים מהעיר מחכים להם, **יום אספקת מים ומזון**, כאילו כל הדברים האלה, **במה דברים אמורים? שמקדימין וקורין ביום הכניסה, בזמן שיש להם לישראל מלכות**, כשיש ליהודים מלכות. **אבל בזמן הזה אחרי החורבן אין קורין אותו אלא בזמנו, שיהיה יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר**.

הרמב"ם לא אומר למה — זה חידוש של רמב"ם

הרמב"ם לא אומר למה. הרמב"ם לא אומר למה. הוא אומר "שהיו". לעתיד לבוא כשיהיה ליהודים מלכות, תחזור ההלכה. מה הפשט? הוא לא אומר. אם הרמב"ם לא אומר, אני צריך לומר?

כתוב בגמרא את זה? זה חיים המציא. מה לשון הגמרא? הגמרא לא אומרת "יש להם מלכות", אמת? לא, הגמרא אומרת "בזמן הזה". הרמב"ם הבין שזה קשור למלכות. זה חידוש של הרמב"ם. כלומר, הגמרא כתובה סתם "בזמן הזה", והגמרא משמע סתם שמשעה השתנה. לא כתוב ברור מה השתנה, יש פירושים שונים מה השתנה. הרמב"ם לא אומר, אבל לרמב"ם יש חידוש, שהרמב"ם הבין שזה תלוי במלכות.

פירושים למה זה תלוי במלכות

פירוש המאירי: פחד ממנוחה על השולחנות

הוא מביא כאן תורה מהמאירי, כמו חנוכה, שיש פחד ממנוחה על השולחנות. כשהיהודים שלווים על אדמתם, אפשר לחגוג שבוע שלם, כי מקדימים, פשוט שיהיה כבר פורים אז. יגיעו כבר אז המנהגים, יתחילו כבר לשנות לחיים אז, אף על פי שלא יוצאים, אבל יתחיל כבר החגיגה. אה, טוב מאוד.

פירוש רש"י: הדרשנים והשלוחים

הפירוש של רש"י הוא כך, שהבעיה היא, כי הדרשנים יסתכלו מתי זה פורים, והם יספרו שבדיוק שלושים יום אחר כך זה פסח. אז בזמן המלכות לא הייתה בעיה, כי בית הדין שלח שליחים להודיע מתי זה פסח.

כבר שאלתי קושיה, בזמן התלמוד שלחו שליחים. אבל בזמן הזה צריך לפחד. אבל אפשר להבין, החילוק בין מלכות ולא מלכות הוא שכשיש מלכות, שולחים... יכול להיות בזמן שאתה מדבר על הגמרא, היה גם קצת מלכות. היה קצת, היה נשיא.

לא, לא. לא. מלכות מלכות מלכות. רש"י לא אומר "מאין מלך". רש"י לא אומר את זה. רש"י לא יחזיק כך. הפירוש של רש"י חייב להיות "מזמן שנפסקו השלוחים".

פירוש הרב: עניים יהיה להם "קל יותר"

הרב אומר פירוש אחר, שכיוון שהיום יש יותר עניים, אנחנו רוצים שכל העניים יוכלו להיות להם "קל יותר" לאסוף כסף ביום אחד, הם לא יצטרכו עכשיו שבוע שלם להסתובב אחרי כסף.

עוד סברא: כשיש מלכות דואגים לכל היהודים

יכול גם להיות, אני חושב שכשיש מלכות, אז אנחנו דואגים שיהיה טוב לכל היהודים. בני הכפרים יהיו מסודרים, ועושים חוקים שיתאים לכל אחד. אבל כשאין מלכות, אנחנו יהודים שבורים שעושים רק את ה"בסיס". יש יום אחד שעושים פורים. כי את המגילה הפכו "בזמן שלא היה מלכות". מבין?

הלכה יב: קראו את המגילה באדר ואחר כך עיברו את השנה

הלכת הרמב"ם: חוזרין וקוראין באדר השני

בסדר, אומר הרמב"ם הלאה: **קראו שם מגילה באדר** — מה קורה במקרה כזה? הרי למדנו שיש דבר כזה לעשות שני אדרים, עיבור שנה. מה קורה? קראו את המגילה באדר. עד ראש חודש ניסן אפשר עדיין לעבר את השנה. בית הדין הולך ובודק אם לעבר את השנה. מה קורה? עיברו את השנה כבר אחרי שקיימו פורים. כבר קראו את המגילה, **ואחר כך עיברו בית דין את השנה**. אז איזה אדר הוא עיקר אדר? אומר הרמב"ם, האדר האמיתי הוא האדר השני. **חוזרין וקורין אותה באדר השני בזמנה**.

מה באמת? אז קראנו, היה פורים. יש לגבורה לימוד על זה. בכל מקרה. מה, לסמוך את הגאולה לגאולה? וכדומה. בסדר.

חידוש: יכול להיות שני פורים בשנה

אומר הרמב"ם הלאה, **אין קורין...** יוצא שיכול להיות שני פורים בשנה. זה ה... אני מניח שזה הסוד. צריך להיות יותר פורים. שתי שנים? שתי שנות עיבור? שני פורים. אין בעיה. הלאה.

הלכה יג: אין קורין את המגילה בשבת

הלכת הרמב"ם: גזירה שמא יטלנה בידו

אומר הרמב"ם הלאה, **אין קורין את המגילה בשבת**. בשבת אין קורין מגילה, אף על פי שאין שום הלכה או משהו. יש גזירה, **גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא, הוא ילך לתלמיד חכם שיעזור לו לקרוא, אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים**.

אומר הרמב"ם, מדוע לחשוב דבר כזה? מדוע לחשוש שצריך ללכת למישהו? מדוע הוא יעשה זאת? **כי שהכל חייבין בקריאתה**, כל היהודים צריכים לקרוא את המגילה, **אבל אין הכל בקיין בקריאתה**.

ממילא יש חשש של יעבירנה ארבע אמות, הוא יעבור על דאורייתא.

הלכה י"ג — ולפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת

ולפיכך, אם חל זמן קריאתה בשבת, מתי עושים פורים? אומר הרמב"ם, אין עושים אותו אחרי שבת, אלא **מקדימין**. רק בתעניות היה לנו שעושים אחר כך, במקומות אחרים **מקדימין**, וקורין אותה **קודם השבת**.

אומר הרמב"ם, אבל אותה שבת כשחל פורים, ואין קורין את המגילה בגלל שמא יעבירנה, אין זה פשוט שאין זה בכלל פורים, אלא יש בעצם משהו ענין של פורים. ממילא, **ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להודיע שהיא פורים**. אותה שבת אומרים בכל זאת תורה של פורים, אומרים בכל זאת שואלין ודורשין בהלכות פורים, מדברים הלכות פורים. כן.

הלכה י"ד — כיצד: פרטי הדינים כשי"ד או ט"ו חל בשבת

כיצד? הרמב"ם מסביר גם את הכיצד, לא חסר.

אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת, בני העיירות מקדימין וקורין בערב שבת, כפי שלמדנו את ההלכה. **בני כרכים** הרי יום ראשון הוא הפורים הרגיל שלהם, נשאר הפורים הרגיל שלהם, קורין **בזמן אחר השבת**.

חל יום חמשה עשר להיות בשבת, אז להיפך, אז שושן פורים הוא שבת. **בני כרכים מקדימין וקורין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר, ובני העיירות קורין בו ביום שהוא זמנם, ונמצאו הכל קורין בארבעה עשר**. במקרה כזה כל אחד קרא באותו יום. זה העיקר, כל היהודים קורין באותו יום. כן.

אומר הרמב"ם, **עיר שיש ספק, ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אחר כך הוקפה**, אין זוכרים, זו עיר עתיקה, אף אחד לא זוכר כמה היא עתיקה. מימות יהושע בן נון כבר היה לפני זמן רב, ואין יודעים מה היה אז. אז קורין **בשני ימים שהם ארבעה עשר וחמשה עשר, ובלי ליהם קורין פעמיים**.

חידוש: אף על פי שהוא דרבנן, קורין בשני הפעמים

מעניין מאוד, אף על פי שהוא רק דרבנן, וכאן יש ספק, אבל כשמגיע ארבעה עשר קורין בגלל ספק, ואחר כך כשמגיע חמשה עשר קורין שוב בגלל ספק. יודע אתה את התירוץ מדוע עושים שני הפעמים? כי פורים, עושים ממילא שני ימי פורים, מה אתה רודף? לפי הפשט שלי זה כי קריאת המגילה היא בכל מקרה מצוה של לימוד תורה, לא יכול להזיק. אבל לא תורה, בסדר. לא, כי אתה יכול לומר ללמוד תורה אחרת.

מדוע לא ללכת אחר הרוב?

אבל אני רואה ראשונים אחרים כאן במקום שואלים מדוע לא ללכת אחר רוב ערים שלא היו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון וכדומה. אבל נראה שהחכמים רצו שיעשו יותר פרסומי ניסא, יעשו יותר שמחה.

דיון: מדוע רק ברכה אחת?

יכול להיות כמו הרמב"ן אצל ארבע כוסות, כי אם ילכו עם ספק דרבנן לקולא לעולם לא יקראו, נכון? כי היום ספק, ולא מהרמב"ן. יודע אתה את הרמב"ן מארבע כוסות? כתוב בגמרא שיש ספק אם צריך לעשות הסיבה בשתי הראשונות או בשתי האחרונות. אומרת הגמרא, צריך לעשות בשתייהן. שואל הרמב"ן, הרי זה ספק דרבנן, מדוע לעשות כך? אומר הוא, כי אם ילכו עם ספק דרבנן לעולם לא יעשו הסיבה, כי בכל פעם יהיה ספק, וישאר יהודי בלי הסיבה. אותו דבר כאן. אלא אם אתה אומר את התירוץ שילכו אחר הרוב, שזה תירוצו מוזר, מה זה רוב? איך יש רוב?

דיון: חיוב על הגברא או על היום?

בסדר, הרי אין זה פשוט שהיום מביא עמו את החיוב. אדם יש עליו חיוב לקיים את מצוות קריאת המגילה. הרי אפילו יכלו לעשות לבני כפרים זמנים אחרים. החיוב הוא על האנשים. אז בפעם הראשונה, ביום ארבעה עשר, הרי גם, אתה יכול לומר כך, שביום ארבעה עשר זה ברירת המחדל. אותו יום כל אחד מחויב. רק יש משהו דין אחר של מוקף חומה. אז אתה לא יודע מה זה מוקף חומה, רק בא עליך החיוב הראשון, החיוב המקורי. צריך לחדש את כל החידושים.

שיטת הרמב"ם: מברכין בארבעה עשר בלבד

בסדר, כאן אנו רואים באמת לא כך. אבל יש כן, **מברכין על קריאתה**. את הברכה עושים **בארבעה עשר בלבד, הואיל זמן קריאת רוב העולם**. הרמב"ם סבר שהיום הראשון הוא עיקר המצוה, והיום השני הוא משהו כמו חומרא. בעיר שיש ספק, עושים את הראשון העיקר, הוא מברך.

אומר הרמב"ם הלאה, **קורא את המגילה באדר**. זה מוזר, כי בדרך כלל כשספקא דדינא למשל, עושים בשניהם ברכה, נכון? מה יש כאן? עושים רק ברכה אחת. אם זה ספק אמיתי, היה צריך לעשות בכל פעם עם ברכה, כי על הצד אתמול לא יצא.

דרך אגב, מדוע אתה אומר שכך? אם הוא לא באמת בן כרך והוא קורא בי"ד, והוא לא יוצא, צריך הוא לקרוא שוב מחר. אין זה פשוט שיש חיוב על הגברא, כשאפשר אפשר לצאת. הוא צריך לקיים בזמנו. אפשר לומר... המקום אומר לו איפה הוא, איזה מין גברא הוא.

מסקנה: הרמב"ם סובר שמחויב רק אחד

בסדר, לא ניכנס לזה עם הארוך. מוזר שהרמב"ם אומר לו שרק נראה כן, שהרמב"ם באמת קיבל שמחויב רק אחד, רק השני הוא לכבוד פורים.